

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Özel Eğitim Ana Bilim Dalı
Özel Yetenekliler Eğitimi Programı

ÜSTÜN ZEKÂLILAR VE YETENEKLİLERE EĞİTİM VEREN ÖĞRETMENLERİN
ÖĞRETİMDE ROL DEĞİŞTİRMEYE İLİŞKİN YETERLİLİKLERİNİN ARAŞTIRILMASI

Sıddıga BAYLAROVA

Yüksek Lisans Tezi

Ankara 2023

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye ... En İyiyeye ...

Özel Eğitim Ana Bilim Dalı
Özel Yetenekliler Eğitimi Programı

ÜSTÜN ZEKÂLILAR VE YETENEKLİLERE EĞİTİM VEREN ÖĞRETMENLERİN
ÖĞRETİMDE ROL DEĞİŞTİRMEYE İLİŞKİN YETERLİLİKLERİNİN ARAŞTIRILMASI

INVESTIGATION OF ROLE-SWITCHING COMPETENCIES TEACHERS GIFTED
TALENTED STUDENTS IN TEACHING

Sıddıga BAYLAROVA

Yüksek Lisans Tezi

Ankara 2023

Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,

Sıddıga BAYLAROVA'nın hazırladığı "¼ST¼N ZEKÂLILAR VE YETENEKLİLERE EğİTİM VEREN ÖğRETMENLERİN ÖğRETİMDE ROL DEğİŞTİRMEYE İLİŞKİN YETERLİLİKLERİNİN ARAŞTIRILMASI " başlıklı bu çalışma j¼rimiz tarafından **Özel Eğitim Ana Bilim Dalı, Özel Yetenekliler Eğitimi Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

J¼ri BaŐkanı

Prof. Dr. Mustafa BALOğLU

İmza

J¼ri Üyesi (Danışman)

Prof. Dr. Mustafa Serdar KÖKSAL

İmza

J¼ri Üyesi

Dr. Öğ. Üyesi. Derya YÜREğİLLİ
GÖKSU

İmza

Enstit¼ Yönetim Kurulunun

..../.../.... Tarihli vesayılı kararı.

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri üyeleri tarafından / / tarihinde uygun gör¼lm¼Ő ve Enstit¼ Yönetim Kurulunca / / tarihi itibarıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Selahattin

GELBAL

Eğitim Bilimleri

Enstitüsü

Öz

Bu araştırmanın amacı üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilere eğitim veren BİLSEM’de çalışan öğretmenlerin etkili rol değiştirme yeterliliklerini araştırmaktır. Çalışma iki basamaklı, ilki betimsel ikincisi ise karşılaştırmalı bir araştırmadır. Çalışmada odaklanılan değişkenler, öğretmenlerin halihazırda uyguladıkları roller, rol değiştirme becerileri ve öğrencilerin öğretmenlerinin uyguladıkları roller ve rol değiştirme becerilerine ilişkin değerlendirmeleridir. Bu çalışmanın örneklemi, Ankara BİLSEM’de eğitim gören üstün yetenekli ve üstün zekâlı 298 (144 kız, 154 erkek) ilk ve orta okul öğrencisi ve Ankara BİLSEM’de eğitim veren 173 (114 kadın, 59 erkek) öğretmenden oluşmaktadır. Bu araştırmada öğretmenlerin öğretimde girdiği rollerin belirlenmesi ölçeği, öğretmenlerin öğretimde rol değiştirme becerileri ölçeği ve öğretmenlerin öğretimde rol değiştirme becerilerinin öğrenciler tarafından değerlendirilmesi ölçeği kullanılmıştır. Toplanan verilerin analizi, açımlayıcı faktör analizi, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı hesaplanması, betimsel istatistiksel analizler, Pearson korelasyonu ve t-testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin hem halihazırda uyguladıkları roller hem de rol değiştirme becerileri açısından kendilerine ortalamanın üzerinde puanlar verdikleri belirlenmiştir. Yine, öğretmen farklı rolleri uygulama puanları ve öğrencilerin öğretmenlerinin farklı rolleri uygulama düzeylerine ilişkin verdikleri puanlar arasında anlamlı farklılık görülmüştür ($t[22] = -3,06; p < ,05$). Öğretmenlerin halihazırda uyguladıkları rollere ilişkin algıları ($X = 3,8$), öğrencilerin öğretmenlerinin halihazırda uyguladıkları rollere ilişkin algılarından ($X = 3,3$) yüksek olduğu görülmektedir. Yine, öğretmenlerin rol değiştirme becerilerine ilişkin algılarının ($X = 3,8$), öğrencilerin öğretmenlerinin rol değiştirme ilişkin algılarından ($X = 3,3$) yüksek olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgular öğretmenlerin hem uyguladıklarını düşündükleri roller hem de rol değişimi becerileri açısından öğrencilerce sağlanan bulgularla tutarlı bir sonuç vermediklerini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: üstün zekâlılar, üstün yetenekliler, öğretmenler, rol değiştirme yeterliliği, rol uygulama, eğitim

Abstract

The aim of this research is to investigate the effective role changing competencies of teachers working in BİLSEM, which provides education to gifted students. The study is a two-stage research, the first is descriptive and the second is a comparative research. The variables focused on in the study are the roles teachers currently apply, their role-switching skills, and students' assessments of their teachers' roles and role-switching skills. The sample of this study consists of 298 gifted and gifted primary and secondary school students (144 girls, 154 boys) studying in Ankara BİLSEM and 173 students in Ankara BİLSEM. (114 female, 59 male) teachers. In this study, the scale of determining the roles of teachers in teaching, the scale of teachers' role changing skills in teaching and the assessment of teachers' role changing skills in teaching by students were used. Analysis of the collected data, exploratory factor analysis, calculation of Cronbach alpha internal consistency coefficient, descriptive statistical analysis, Pearson correlation and t-test were used. According to the findings, it was determined that teachers gave themselves above average scores in terms of both the roles they currently practice and their role-switching skills. Again, there was a significant difference between the scores of the teachers applying different roles and the scores given by the students' teachers regarding the levels of applying different roles ($t[22] = -3.06; p < .05$). It is seen that teachers' perceptions of the roles they currently apply ($X = 3,8$) are higher than students' perceptions of the roles their teachers currently apply ($X = 3,3$). Again, it was determined that teachers' perceptions of role changing skills ($X = 3,8$) were higher than students' teachers' perceptions of role changing ($X = 3,3$). The findings showed that the teachers did not give a consistent result with the findings provided by the students in terms of both the roles they think they apply and their role change skills.

Keywords: gifted, talented, teachers, role-switching competence, role practice, education

Teşekkür

Tez danışmanım, gerçekten bu süreç boyunca bana hocalık yapan, bütün sorularımı büyük bir sabırla cevaplayan, bu süreçte her zaman yanımda hissettiğim, her ihtiyacım olduğunda en kısa zaman diliminde benimle iletişime geçen, tez yazım sürecinde özellikle de istatistiksel analizlerde bana çok yardımcı olan sevgili danışmanım Prof. Dr. Mustafa Serdar Köksal hocama,

Başta anneme, babama, bütün aileme ve ailem olarak gördüğüm, bu süreçte her şeyi benimle birlikte yaşayan, benim için bir arkadaşdan daha öte olan canım İlahe Hüseyinli'ye

Tez yazım sürecinde verilere ulaşmamda bana büyük yardımları dokunan, pozitiflikleriyle bana moral olan Dudu Filiz ve Dr. Desen Yalım Yaman hocalarıma ve değerli eleştirileriyle tezime farklı ufukdan bakmamı sağlayan Dr. Ayşe Arslan hocama her şey için sonsuz teşekkürler...

İçindekiler

Kabul ve Onay.....	ii
Öz.....	iii
Abstract.....	iv
Teşekkür.....	v
Tablolar Dizini.....	viii
Şekiller Dizini.....	ix
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini.....	x
Bölüm 1.	1
Giriş.....	1
Problem Durumu.....	2
Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	5
Araştırma Problemi.....	8
Sayıtlılar.....	9
Sınırlılıklar.....	10
Tanımlar.....	10
Bölüm 2.	11
İlgili Araştırmalar.....	11
Öğretmen.....	11
Üstün Zekâlılar ve Üstün Yeteneklilerin Öğretmenlerinin Özellikleri.....	11
Üstün Zekâlılar Eğitiminde Öğretimde Rol Değişimi.....	15
Bölüm 3.	21
Yöntem.....	21
Araştırmanın Türü.....	21
Çalışma Grubu.....	21
Veri Toplama Süreci.....	21
Veri Toplama Araçları.....	22

Verilerin Analizi	29
Bölüm 4.	30
Bulgular, Yorumlar ve Tartışma.....	30
Tanımlayıcı İstatistik Değerleri	30
Bölüm 5.	36
Sonuç Ve Öneriler	36
Sonuçlar	36
Öneriler	38
Kaynaklar	40
EK- A: Gönüllülük Formları.....	li
EK- B: Ölçekler.....	liv
EK-C: Etik Komisyonu Onay Bildirimi	lix
EK-Ç: Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü Uygulama İzni	lx
EK-D: Etik Beyanı.....	lxi
EK-E: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu.....	lxii
EK-F: Thesis/Dissertation Originality Report	lxiii
EK-G: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı	lxiv

Tablolar Dizini

Tablo 1	<i>Döndürülmüş bileşenler matriksi, maddelerin faktör yükleri, özdeğer, açıklanan varyans ve Cronbach alfa güvenilirlik değeri</i>	24
Tablo 2	<i>Döndürülmüş bileşenler matriksi, maddelerin faktör yükleri, özdeğer, açıklanan varyans ve Cronbach alfa güvenilirlik değeri</i>	26
Tablo 3	<i>Döndürülmüş bileşenler matriksi, maddelerin faktör yükleri, özdeğer, açıklanan varyans ve Cronbach alfa güvenilirlik değeri</i>	28
Tablo 4	<i>Öğretmenlerle ilgili tanımlayıcı istatistikler.....</i>	30
Tablo 5	<i>Öğrencilerle ilgili tanımlayıcı istatistikler.....</i>	31
Tablo 6	<i>Öğretmenlerin rollerinin belirlenmesi, rol değiştirmesi becerileri ve öğrencilerin öğretmenlerinin rol değiştirme becerisini değerlendirmesi arasındaki ilişki.....</i>	33
Tablo 7	<i>Öğretmenlerin rollerinin belirlenmesi, rol değiştirmesi becerileri ve öğrencilerin öğretmenlerinin rol değiştirme becerilerini değerlendirmesinin betimleyici istatistik göstericileri.....</i>	34
Tablo 8	<i>Öğretmenlerin rolleri, rol değiştirmesi becerileri ve öğrencilerin öğretmenlerinin rollerinin değerlendirmesi testinin puanlarının öğretmen ve öğrenci gruplarına göre t- testi sonuçları</i>	35

Şekiller Dizini

- Şekil 1** *Üstün zekâlılara ve üstün yeteneklilere eğitim veren öğretmenlerin öğretimde rol değiştirme becerileri ölçeği faktör sayısına ait Görsel Tarama testi sonuçları.....23*
- Şekil 2** *Rol değiştirme becerileri ölçeği faktör sayısına ait Görsel Tarama testi sonuçları..26*
- Şekil 3** *Rol değiştirme becerileri ölçeği faktör sayısına ait Görsel Tarama testi sonuçları.....28*

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

n: Örneklem Sayısı

SS: Standart Sapma

X: Ortalama

t: t-testi

sd: Serbestlik derecesi

p: Sonuçların istatistiksel açıdan anlam değeri

Bölüm 1.

Giriş

Öğretmenler öğretim süreçlerinde oldukça farklı roller üstlenmektedirler. Çakmak (2011) yaptığı çalışmada sınıf içinde öğretmenlerin rehberlik, öğrenmeyi motive edici, bilgi aktarıcı, rol model kişi ve kişisel gelişim koçu gibi rolleri yerine getirdiklerini ifade etmiştir. Günümüzde artık sadece bilgi aktarıcı rolüne sahip bir öğretmen rolünün var olduğundan bahsetmek oldukça güçtür. Entwistle, McCune ve Hounsell (2002), öğretmen rollerinin öğrenme-öğretme ortamlarının özellikleri ve öğrenci özelliklerine göre şekillendiğini ifade etmektedir. Zepp (2005), öğretmenlerin sınıf içerisindeki farklı rollere ilişkin farkındalıklarının yüksek olduğunu ve sınıfta rol model, motivasyon desteği sağlayan, öğrenme koçu, bilgi yayıcısı ve organizatör gibi rolleri sergilediklerini belirtmiştir. Akhtar (2007), iyi öğretim sürecinin sürekli yeni yolları arama, kullanma ve kanıt desteği ile düzenlemeler yapmayı içerdiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla yeni rollerin farkında olmak ve roller arasında gerekli değişimler yapmak etkili öğretim için öğretmenlerin sahip olması gereken iki önemli özellik olarak karşımıza çıkmaktadır. Öğretmen rolleri hem öğretim süreci hem de öğrencideki değişiklikler dikkate alındığında değişim gerektiren bir unsurdur. Literatürde öğretmen rolleri ile ilgili oldukça farklı sınıflandırmalar vardır (Cohen ve diğerleri, 1996; Harden ve Crosby, 2000; Domingo, 2006; Harrison ve Killion, 2007). Fakat söz konusu roller, üstün zekâlılar ve üstün yetenekliler eğitiminde gerçekleştirilen faaliyetleri açıklamada sığ kalmaktadır.

Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde zenginleştirilmiş etkinlikler esnasında öğretmenler farklı rolleri üstlenmek durumundadır. Atalay (2014), üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilere yönelik yapılan etkinliklere örnekler vermiştir. Araştırmacının önerdiği farklılaştırılmış öğretim süreçlerinde öğretmenlerin rollerinin iyi bir uyarlamacı, teknolojik destek sağlayan, araştırmacı, problem çözücü, planlayıcı, organize edici, mentör, ipucu sağlayan, dönüt veren, düzelter, rol model ve fırsat sağlayan gibi rolleri olduğu görülmektedir aynı zamanda bu rollerin olağan sınıflardaki öğretmen rollerinden farklı

olması gerekmektedir. Çünkü öğretimde zenginleştirme süreci öğretmenin sadece bilgi sağlamak ya da organize etmekten fazlasını yapmasını gerektirmektedir (Atalay, 2014). Dolayısıyla yazara göre öğretmenlerin bu rollere ilişkin farkındalık kazanması ve bu roller arasında uygun değişimleri uygun zaman içerisinde yapması, öğretim kalitesi açısından oldukça önemlidir. Önceki çalışmalarda (Çakmak, 2011; Harrison ve Killion, 2007) normal gelişim gösteren öğrencilerin öğretmenlerinin öğretimdeki rollerine ilişkin tanımlayıcı bulgular ortaya konulmuştur. Fakat üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin eğitiminde öğretmen rollerinin neler olduğu ve öğretmenlerin rol değişim yeteneklerinin ne düzeyde olduğuna ilişkin bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Günümüze kadar önerilen öğretim yöntem ve tekniklerinin uygulanmasının bir önkoşulu olan rol farkındalığı ve rol değiştirme yeteneğinin belirlenmesi hem üstün zekâlılar ve üstün yetenekliler eğitimi alanında öğretim yapan öğretmenlerin farkındalık kazanması hem de alanyazında eksik olan bir araştırma sorusuna cevap verilmesi açısından önemlidir. Dolayısıyla bu çalışmada Bilim ve Sanat Merkezlerinde (BİLSEM) görev yapmakta olan öğretmenlerin öğretimde rol farkındalığını belirlemek ve rol değiştirme yeterliliklerini değerlendirmek amaçlanmaktadır.

Problem Durumu

Etkili öğretme ve öğrenme ortamları oluşturmada öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu sorumlulukları taşıyacak “iyi öğretmenler hangi öğretmenlerdir?” sorusu ortaya çıkmaktadır. İyi bir öğretmen, öğrencisinin öğrenmesine yardımcı olan veya öğrencinin yeni bilgileri öğrenebilmesi için herhangi bir şekilde sürece katkıda bulunan öğretmendir diyebiliriz (Harden ve Crosby, 2000). Yazarlara göre öğretmenin rolü, eğitim sürecinde bilgi vermenin çok ötesindedir. Konumu bir dizi kilit role sahip olduğu için bilgi vermenin çok ötesine geçer. Biggs (1999) kişinin iyi öğretim olarak gördüğü şeyi, kişinin sahip olduğu öğretim anlayışına bağlıyor. Öğretmen merkezli ve öğrenci merkezli eğitim stratejilerine dayalı olarak iki yaklaşım vardır (Harden ve diğerleri, 1984). Birincisi öğretmen merkezli stratejilerdir ki, bu stratejide uzman öğretmenin rolü, acemi öğrencilere bilgi aktarmaktır ve eğitim, öğretmen odaklıdır. Öğrenci merkezli stratejilerde ise bu durumun

tam tersine, öğretmenlerin çabasından ve öğrencilere bilgileri hangi yollarla aktarmasından daha çok öğrencilerin onlara iletilen bilgileri ne kadar kavradıklarına odaklanılır. Shuell'e (1986) göre öğrenciler ulaşılmaları istenen sonuçlara oldukça etkili bir öğrenme yoluyla ulaşacaklarsa, bu durumda öğretmenin temel görevi öğrencilerin bu sonuçlara ulaşmalarıyla sonuçlanabilecek öğrenme etkinliklerini gerçekleştirmektir. Bu etkinlikler sırasında gerçekleştirilen roller, etkinliklerin kalitesinin belirleyicisidir. Bu durumda öğretmenin eğitim sırasında yaptığı roller büyük önem taşımaktadır. Öğretmenin sınıf içerisinde uyguladığı farklı roller, öğretmenlere, meslek olarak seçtikleri profesyonel öğretmenlik alanında yaklaşımlarını oluşturmaları için büyük bir özgürlük tanımaktadır (Gudmundsdottir, 2001). Bu, aynı zamanda, bu roller içinde gerçekleştirilen her eylemin ve söylenen her kelimenin öğretmene ait olmasının yanı sıra bu rollere yüklenen öğretmenin kültürel mirasının da rollerde yaşaması demektir. Gudmundsdottir'in (2001) vurgulamak istediği husus, öğretmenler eylemlerini ve sözlerini kendi fikirleriyle ve çocuklar hakkında bilgiler ve ulaşmak istedikleri hedeflerle doldurduklarında, bu her öğretmende kendine has bir stil oluşturmaktadır ve bu, daha sonra öğretmenin üstlendiği rolleri de içeren bir eğitim stili haline gelmektedir. Bu da genel kültürel mirasla birleştiği zaman sağlıklı eğitim ortamı yaranmaktadır. Bu sorumluluklar, öğretme ve öğrenme süreçlerindeki rollerde kendini göstermektedir. Literatüre baktığımızda araştırmacılar öğretmenlerin rol çeşitliliğiyle ilgili yaklaşımlar sergilemişler. Burdan da eğitim sırasında öğretmenlerin çeşitli rolleri olduğunu ortaya çıkmaktadır. Yönetici, materyal yöneticisi, başlatıcı, kolaylaştırıcı, yansıtma ortağı ve mentor olmak (Pettersen ve diğerleri, 2004) bu rollere örnek olarak gösterilebilir. Tüm rollerin birbiriyle bağlantılı ve yakından ilişkili olduğu ve bir öğretmenin de birkaç rolü üstlenebileceği açıktır. Harden ve Crosby'nin (2000) yaklaşımına göre bir öğretmenin öğretme ve öğrenme sürecine ilişkin tüm rollerde yetkin olması gerekmemektedir. Bunun yanı sıra Cranston'na (2000) göre öğretmenlerin sahip olmaları gereken beceri, bilgi, yetkinlik ve tutumlara ilişkin geleneksel kavramlar gibi rol ve sorumlulukları da değişmektedir. Bununla birlikte artık öğrenciler de değişmektedirler. Öğrenme sürecine aktif olarak katılmakta, öğretimde ve öğrenme sürecinde daha aktif rol almaya başlamaktadırlar.

Öğretmenlerinden bilgi almalarının yanı sıra sınıf etkinliklerine de katılırlar (Çakmak, 2011). Çakmak (2011), öğrenci katılımındaki bu değişikliklerin, öğretmenlerin sınıf öğretimindeki rollerinde bazı değişiklikler yapmaları gerektiğini söylemiştir. Çünkü üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilere yönelik yapılan öğretimin içerisinde özellikle süreç zenginleştirme esnasında öğretmenlerin farklı rollerin farkına varmaları ve uygun rolü belirleyerek, rol değişimi yapmaları gerekmektedir. Aksi takdirde öğretim aynı rolün kullanıldığı dar ve sığ bir uygulama haline gelmektedir. Örneğin, öğretmenin bilgi aktaran rolünden, problem çözücü rolüne geçmede yetenekli olması gerekmektedir çünkü rol değişimi gerçekleşmediği zaman bilgi aktaran bir öğretmenin problem çözmenin gerekli olduğu etkinlik sırasında bilgi aktaran rolünden problem çözen rolüne geçmediği takdirde etkili öğretim yapamaması söz konusu olacaktır. Öğretimde üstlenilen roller, öğretim sürecinde daha önceden belirlenmiş amaçlar doğrultusunda öğretmenin bulunması gereken konumu ve davranış setini ifade etmektedir (Aktar, 2007). Zenginleştirilmiş bir öğretim rutin olarak okullarda uygulanan öğretim sürecinden fazlasını gerektirmektedir. Öznacar ve Bildiren (2012) üstün zekâlılara öğretim sürecinde tek düze olmak ve tekrarlayan görevler vermekten kaçınmak gerektiğini ifade etmişlerdir. Tek düze olan ve tekrarlayan içeriğe sahip olan öğretim uygulamalarında öğretmen çok az rol değiştirmekte ya da değiştirmemektedir. Fakat zenginleştirilmiş öğretimde öncelikle üst düzey düşünme becerilerinin gerektirdiği bir esnek düşünme ve rol değişim sürecinin işe koşulması, sonrasında özellikle gerçekçi araştırma deneyimi ve problem çözme deneyimi süreçlerinde daha etkili roller üstlenilmesi gerekmektedir. Feldhusen ve Kolloff (1986) ve Reis ve Renzulli (1997)'in önerdiği zenginleştirme modellerinde üst düzey düşünme becerilerine yönelik çalışmalar, bağımsız araştırma süreci deneyimi, problem çözme süreçlerinin deneyimlenmesi gibi açık uçlu ve derin süreçlerin öğretim içerisinde yer alması gerektiğini göstermektedir. Öğretmen rolünün sadece bilgi aktarıcı ya da sadece soru soran kişi olarak kalması bu zenginleştirmelerin amacına ulaşmasını engellemekle kalmayıp, öğrencilerin yanlış rolleri benimsemesi ile de sonuçlanabilmektedir. Dolayısıyla üstün zekâlılar ve üstün yeteneklilere yönelik bir öğretimde öğretmenlerin ne gibi rolleri üstlendiklerine ilişkin farkındalıkları ve rol değiştirme

yeteneklerinin ne düzeyde olduğunu belirlenmesi önemli bir problem durumu olarak karşımızda durmaktadır. Daha önce olağan sınıflarda yürütülen öğretimde rol farkındalığı ve rol çeşitliliği gibi konuların dışında üstün zekâlılar ve üstün yetenekliler eğitiminde de rol farkındalığı, rol çeşitliliği ve rol değiştirme yeteneği değişkenlerinin araştırılması gerekmektedir. Bu çalışmada, Bilim ve Sanat Merkezlerinde (BİLSEM) görev yapmakta olan öğretmenlerin öğretimde rol farkındalığı ve öğretmenlerin rol değiştirme yeterlilikleri arasındaki ilişki, öğretmenlerin rol yeterliliklerini değerlendirmesi, öğrencilerin öğretmenlerinin rol değişimlerini ve rol becerilerini değerlendirmesi incelenmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada, Bilim ve Sanat Merkezlerinde (BİLSEM) eğitim alan ilköğretim 4'ncü, 5'nci, 6'ncı, 7'nci, 8'nci ve 9'ncü sınıf üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin öğretimde rol farkındalığını belirlemek ve rol değiştirme yeterliliklerini değerlendirmek amaçlanmıştır.

Thomas ve Biddle (1979), rolün görev sahibine verilen o görevle ilgili hak ve görevlerden oluştuğunu iddia eder. Roller, öğrenmeyi tasarlama, sunma ve öğrenme sonuçlarını değerlendirme gibi iş tanımlarında tanımlanan sorumlulukları yansıtan davranışlardan oluşmaktadır. Bu rollerdeki değişiklikler ise aşırı rol yüklenmesine, rol belirsizliğine ve rol çatışmasına yol açabilir (Rizzo ve diğerleri, 1970). Rol yüklemesi, birden çok rolün psikolojik sıkıntıya neden olduğu varsayılan durumları tanımlamak için kullanılmaktadır. Rol belirsizliği ise, görev, sorumluluk ve/veya yetkiye ilişkin netlik eksikliğinden kaynaklanır. Rol çatışması, iki veya daha fazla uyumsuz davranış beklentisinin aynı anda ortaya çıkmasıyla ortaya çıkar (Biddle, 1986). Araştırmalar genel olarak aşırı rol yüklemesini, rol belirsizliği ve rol çatışmasının azalan iş tatmini ve düşük performans ile doğrudan bağlantılı olduğunu desteklemiştir (Pearce, 1981). Aynı zamanda diğer araştırmalar da rollerden kaynaklanan yetkinliklerin tanımlanmasının iş tatminsizliğini ve düşük performansı azalttığını ortaya koymuştur (Johnson, 2000; Kelner, 2001). Rol ve

yetkinlik literatürde sıklıkla karıştırılsa da aslında çok farklı kavramlardır. Özellikle, rollerin geniş bir şekilde tanımlanması gerekirken, yetkinliklerin özel olarak tanımlanması gerekmektedir (Briggs, 2005). Marrelli (1998), yeterliliklerin bir iş veya roldeki performans düzeylerini farklılaştıran ölçülebilir yetenekler olduğunu öne sürer. Yetkinlikler rollerden doğar ve belirli bir rol için gerekli olan yetkinliklere sahip kişiler genellikle o rolde olmayanlara göre daha iyi performans gösterirler. Peki "öğretmen rolü" terimi ne anlama geliyor? Beltrán'ın (1995) belirttiği gibi, farklı eğitimciler "rol" terimini biraz farklı anlamda kullanmaktadırlar. Rolün standart tanımları vardır ki, bu tanımlarda rol kavramı sosyal veya organizasyonel pozisyonlarda bulunanlardan beklenen farklı görev veya faaliyetler olarak tanımlanmaktadır (Ogawa ve Bossert, 1995; Turner, 2001). Öğretmen rolleri, öğretme-öğrenme ortamının koşulları ve özellikleri ile uyum içinde sergilenir (Wake ve diğerleri, 2007). Başka bir deyişle, öğretmenlerin rolleri eğitimciler tarafından çeşitli şekillerde açıklanmıştır. Beltrán'a (1995) göre öğretmenlerin sınıfta iki ana rolü vardır: (1) öğretimin sosyal yönü olan öğrenmenin gerçekleşeceği koşulları yaratmak, (2) çeşitli yollarla öğrencilerine bilgiyi aktarmak. Zepp'in (2005) belirttiği gibi, bilge öğretmenler, bilgiyi örgütleyen ve dağıtan olmanın yanı sıra eleştirel ve yaratıcı düşünmede rol model, motive edici ve koç olarak hizmet ettiklerini her zaman anlamışlardır. Örneğin Lamm (1972, 2000), geçmişten günümüze araştırmalara dayalı olarak ideal öğretmenler için dört ana prototipi şu şekilde göstermiştir: (1) öğrencilerini dünyayla tanıştıran öğretmen, bir kültür sağlayıcıdır (2) sosyalleştiren öğretmen, sosyal normları ileten ve mevcut sosyal düzeni koruyan bir sosyalleşme aracıdır (3) bireyselleştiren öğretmen, her öğrencisi için geliştirici, şekillendirici ve öğreticidir ve son olarak da (4) disiplin uzmanı olan öğretmen, eğitimin disiplinini sağlamaktadır. Normal gelişim gösteren çocukların öğretmenlerinin sınıf içerisindeki rollerini araştıran bir çok araştırma bulursa da, üstün zekâlıların ve üstün yeteneklilerin öğretmenlerinin eğitim sırasında uyguladıkları roller, sınıf içerisindeki rol değişimlerini araştıran kaynakların olmadığı yapılan araştırma sonucunda görülmüştür. Aynı rollerin üstün zekâlılara ve üstün yeteneklilere eğitim veren öğretmenler tarafından uygulanması bu öğrencilerin eğitimlerinde önemli bir husus oluşturmaktadır.

Öğretmenlerin öğrenmenin gerçekleştiğinden emin olmaları için dersin istenilen zamanında, istenilen bir şekilde müdahale etmelerine izin verilmeli ve buna hazırlıklı olunmalıdır. Öğretmenler kendilerini yalnızca tarih, matematik veya fen bilimleri gibi konuların ustası olarak görmek yerine, öğrenme sevgisini de aşılamları gerektiğini giderek daha fazla anlamaktadırlar (Lanier, 1997). Lanier'a (1997) göre uygulamada, öğretmenler ve öğrenciler arasındaki bu yeni ilişki, farklı bir öğretim kavramı biçimini almaktadır. Öğrencilerin gerçekten nasıl öğrendiklerine uyum sağlamak, birçok öğretmenin, öğrencileri öğrenmede aktif rol almaya zorlayan öğretim lehine, esas olarak ders anlatımına dayalı öğretimi reddetmesine neden olur. Günümüzde öğretmenlerin akademik öğrenmeni sağlamaları dışında, duygusal öğrenmeyi desteklemeleri, müfredatı ilgili ve bütünleşik hale getirmeleri, bir sınıf topluluğu oluşturmaları, öğrenci ilerlemesini ayrıntılı olarak değerlendirmeleri ve raporlamaları, araştırma yapmaları, öğretim yaklaşımlarını ebeveynlere açıklayamaya çalışmaları ve son olarak da sürekli olarak profesyonel olarak kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir (Darling-Hammond, 1997; Noddings, 1992). Başka bir deyişle, öğretmenler rollerine farklı bakabilmeli ve öğrencilere keşifler yaparken, zorluklarla karşılaştıkça, ihtiyaç duyduklarında ve yön değiştirdikçe projeler üzerinde çalışma özgürlüğü vermelidirler (Cárdenas ve Carza Loudermilk, 2007). Kennedy (1996), öğretmenlerin değişim için güçlü pozitif güçleri olabileceğini, ancak onlara uygulamayı etkili bir şekilde gerçekleştirmelerini sağlayacak kaynaklar ve destek verilirse bunun olabileceğini belirtmiştir. Başka bir deyişle, öğrencilerin ilgi alanları, özellikleri, ihtiyaçları ve tercihleri, etraflarındaki hızla değişen dünya ile değişmektedir. Akhtar (2007), bir ağacın iyi meyve verebilmesi için ona sürekli denemelerin yapılmasının doğru olmadığını, dolayısıyla öğretimde sıkça yapılan değişikliklerin hiç de her zaman fayda vermediğini söylemiştir. Yani eğitimde, öğretmenler rol icra ederken daha spesifik olmaya çalışmalıdırlar. Cohen vd. (1996) öğretmenlerin sınıf içerisinde yönetici, gözlemci, teşhis uzmanı, eğitimci, organizatör, karar verici, sunucu, iletişimci kolaylaştırıcı, motive edici, danışman ve değerlendirici gibi rolleri, Harden ve Crosby (2000) öğretmenlerin bilgi sağlayıcı, teknoloji uzmanı, rol model, kolaylaştırıcı, değerlendirici, planlayıcı ve kaynak geliştirici gibi rolleri,

Cornelius ve Higgison (2000) öğretmenlerin teknoloji uzmanı, yönetici, öğrenci, tasarımcı, bilgi uzmanı, araştırmacı, kolaylaştırıcı, değerlendirici, danışman, e-öğretmen ve akıl hocası gibi rolleri, Harrison ve Killion (2007) öğretmenlerin kaynak sağlayıcı, öğretim uzmanı, müfredat uzmanı, sınıf destekçisi, öğrenmeyi kolaylaştırıcı, akıl hocası, koç ve sınıf içerisinde aktifliği sağlamak için katalizör öğrenci, Rodriques vd. (2006) öğretmenlerin tasarımcı, mimar, danışman, değerlendirici, öğretim görevlisi, öğrenci, araştırmacı, yönetici, yazar ve mentor gibi rolleri, Domingo (2006) öğretmenlerin birden fazla bilgi kaynağından bilgileri aktaran, arkadaş, keşfetme konusunda rehber, öğrenmeyi kolaylaştıran, değişmeye, yenilenmeye motive eden ve yeni teknolojilerle iyi anlaşılan gibi rolleri icra etmeleri gerektiğini çalışmalarında göstermişler. Alanyazında, öğretmen rollerini inceleyen araştırmacılar vardır. Örneğin Demirbolat (2006), öğretmen rollerini iki şekilde tanımlar: Statik kurumsal öğretmen rolleri ve yenilikçi öğretmen rolleri. Baki ve Gökçek (2007) de araştırmalarında öğretmen adaylarının öğretmen rollerini nasıl algıladıklarını belirlemişler. Öğretmen adaylarının bu çalışmada tanımladıkları etkili öğretmen modelinde tanımlanan roller, ihtiyaca dayalı ve bireyselleştirilmiş öğretim, öğrenciye ilgi gösterme ve büyümeyi kolaylaştırma, mevcut zorlukların üstesinden gelme ve hedef davranışları kazanmalarına yardımcı olma, öğrencilerin öğrenme sürecini yönetme, öğrencileri motive etme, bireysel farklılıkları dikkate almaya rehberlik etme, bilgi ve becerileri sunma olarak sıralanabilir. Fakat bu araştırmalar üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin rol değiştirme ya da rol farkındalığı konularına odaklanmamıştır. Zenginleştirmenin gerektirdiği rol farkındalığı ve rol değişimi yeterliliği, üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin öğrenme gereksinimleri için önemli bir yeri doldurmaktadır.

Araştırma Problemi

Üstün zekâlılar ve üstün yeteneklilere öğretim yapan öğretmenler, öğretimde üstlendikleri rollerin ne kadar farkındadır ve rol değiştirme yetenekleri açısından kendilerini nasıl değerlendirmektedirler?

Alt Problemler

- 1) Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilere öğretim yapan öğretmenlerin öğretimde rollere ilişkin farkındalıkları nasıldır?
- 2) Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilere öğretim yapan öğretmenlerin öğretimde ol değiştirme yetenekleri ne düzeydir?
- 3) Üstün zekâlılara ve üstün yeteneklilere öğretim yapan öğretmenlerin öğrencilerinin, öğretmenlerinin öğretimde üstlendikleri rollere ilişkin algılanan değerlendirmeleri ne düzeydedir?
- 4) Üstün zekâlılara ve üstün yeteneklilere öğretim yapan öğretmenlerin öğrencilerinin, öğretmenlerinin öğretimde algılanan rol değiştirme yeteneklerine ilişkin değerlendirmeleri ne düzeydedir?
- 5) Öğretmenlerin algılanan rollerinin belirlenmesi, algılanan rol değiştirme becerileri ve öğrencilerin öğretmenlerinin rol değiştirme becerilerini değerlendirmesi arasındaki ilişkiyi hangi düzeydedir ?
- 6) Öğretmenlerin uyguladıkları roller, rol değiştirme becerileri ve öğrencilerin öğretmenlerinin rol değiştirme becerilerini değerlendirmesinin puan ortalaması nedir?
- 7) Öğretmenlerin uyguladıkları roller, rol değiştirme becerileri ve öğrencilerin öğretmenlerinin rol değiştirme becerilerine verdikleri puanlar arasında farklılık var mıdır?

Sayıtlar

Araştırmaya yönelik sayıtlar aşağıda şöyle ifade edilmektedir:

- a) Örneklemin evreni temsil ettiği kabul edilmektedir.
- b) Araştırma grubunu oluşturan öğretmenler içten bir şekilde ölçme araçlarına cevap vermişlerdir.

Sınırlılıklar

- a) Araştırmanın örneklem grubunu Ankara BİLSEM'de çalışan öğretmenleri kapsamaktadır.
- b) Öğretmenlere uygulanacak iki, öğrencilere uygulanacak bir ölçme aracı ile bu araştırma sınırlandırılmıştır.

Tanımlar

Üstün Zekâ: "Üst düzey bilişsel yeteneklerin ve yoğun duyguların birleşerek alışılmışın dışında deneyimler yarattığı eş zamanlı olmayan gelişim" (Columbus Grubu, 1991)

Özel Yetenekli Birey: Yaşıtlarına kıyasla daha hızlı öğrenme yeteneğine sahip olan, yaratıcılık, sanat ve liderlik potansiyeliyle öne çıkan, özel akademik yeteneklere sahip, soyut fikirleri anlama kabiliyeti olan, ilgi alanlarında bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren bir birey (MEB, 2019).

Zekâ: Zekâ, deneyimlerden öğrenme, ortama uyum sağlama, şekillendirme ve seçme yeteneğidir. Konvansiyonel standart testlerle (ham puanlar) ölçülen zekâ, yaşam süresi boyunca ve nesiller arasında değişmektedir (Robert, 2012).

Öğretimde Rol Değişimi: Bir öğretim esnasında başta belirlenen amaçlar doğrultusunda öğretimin gerektirdiği farklı roller arasında etkili geçişler yapabilme becerisidir (Atalay, 2014).

Bilim ve Sanat Merkezi: "Okul öncesi eğitim, ilkokul, ortaokul ve lise çağındaki özel yetenekli öğrencilerin bireysel yeteneklerinin farkında olmaları ve kapasitelerini geliştirerek en üst düzeyde kullanmalarını sağlamak amacıyla yerleşim biriminin özellikleri, ulaşım imkânları ve bölgesel olarak nüfusunun 100.000'den az olmaması şartı ile hizmet alması öngörülen öğrenci sayısı gibi hususlar da dikkate alınarak valiliklerin teklifi üzerine Milli Eğitim Bakanlığınca açılan özel eğitim kurumlarıdır" (MEB, 2019).

Bölüm 2.

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, araştırmanın konusuyla ilgili araştırmaların bulgularına yer verilmiştir.

Öğretmen

Öğretmen, öğrencileri arasındaki bireysel farklılıkları tanıyan ve bu farklılıklarıansitarak öğrenme deneyimleri sunan bir liderdir (Şahin ve Kargın, 2013). Bishop (1976) araştırmasında, bir öğretmenin üstün zihinsel güce, olgunluğa ve deneyime, başarı yönelimine, yaratıcılığa ve zihinsel gelişimi teşvik etme ve çalışmalarında sistematik olma yeteneğine sahip olması gerektiğini bildirmiştir. Öğrenciler için kimi zaman veli, kimi zamansa en güvenilir kişi olmaktadır. Öğretmenler, eğitim sisteminin mihenk taşıdır. Ülkenin gelişimi, sağlıklı insan neslinin, huzurlu ve sağlıklı sosyal ilişkiler kurabilen toplumun yetişmesinde öğretmenlerin rolleri çok büyüktür. Onlar aynı zamanda yeni nesillere kültür ve değerlerin öğreticisi olarak nitelendirilmektedirler. “Ektiğini en geç biçen çiftçi” olarak değerlendirilen öğretmenler insan maneviyatının mimarı ve öğrencilerinin karakterini olumlu yönde etkileyen ve biçimlendiren bir sanatkâr olmalıdırlar (Çelikten ve diğerleri, 2005).

Üstün Zekâlılar ve Üstün Yeteneklilerin Öğretmenlerinin Özellikleri

Millî Eğitim Bakanlığı 2002 yılında başlayıp 2006’da sonuçlanan Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü’nün üstlendiği, öğretmenlik mesleğinin genel yeterlikleri ve özel alan yeterliklerinin belirlenmesi ile öğretmen yeterliklerinin iyileştirilmesine yönelik okul temelli mesleki gelişim kılavuzunda öğretmenlerin özelliklerini bu şekilde vermiştir. 1. Kişisel ve Mesleki Değerler – Mesleki Gelişim 2. Öğrenciyi Tanıma 3. Öğretme ve Öğrenme Süreci 4. Öğrenme ve Gelişimi İzleme ve Değerlendirme 5. Okul, Aile ve Toplum İlişkileri 6. Program ve İçerik Bilgisi (MEB, 2006;8).

1. Kişisel ve Mesleki Değerler – Mesleki Gelişim: Öğretmenin kişiliğinin sınıftaki önemi bir çok çalışmaya konu olmuştur. Öğretmenin kişilik özellikleri gelişmiş ve güçlü

karaktere sahipse, bu öğrencileri olumlu, gelişmemiş ve zayıf karaktere özelliklerine sahipse öğrencileri olumsuz yönde etkileyebilir, hatta onları öğrenmek hevesinden soğutabilir. Öğretmenin mesleki gelişimi ise öğrencilerini sosyalleştirmesi, toplumun kültürel özelliklerini öğrencilere aktarmasında görülebilir. Aynı zamanda öğretmen öğrencilerinin ailelerinin yaşam tarzları, normları ve değerleri hakkında görüş sahibi olmalıdır (Erden, 2005).

2. Öğrenciyi Tanıma: Öğretmen, sınıfında bulunan öğrencilerinin fiziksel, sosyal, bilişsel, dil, duygusal, kültürel gelişimlerine ait seviyelerini, öğrenme biçimlerini, güçlü ve zayıf yönlerini, ilgi, ihtiyaçlarını bilmelidir (MEB, 2017).

3. Öğretme ve Öğrenme Süreci: Eğitim sürecinde öğrencilere sadece bilgileri aktarmak değil, aynı zamanda onların da bilgi üretmelerini sağlamak önemlidir. Bu durumda öğrencilere yaratıcı yaklaşım göstermeleri, farklı yolları deneyebilmeleri, aktif olarak eğitime katılım sağlamaları için uygun ortamı yaratmaları gerekmektedir (Dağlıoğlu, 2010).

4. Öğrenme ve Gelişimi İzleme ve Değerlendirme: Öğretmenler öğrencilerin gelişimini izlemeli ve ihtiyaç duyulursa öğrencilerine yön vermesi gerekmektedir (Dağlıoğlu, 2010). Değerlendirme ise yapılırken öğrencinin bir programa başlamadan önce programa dair hazırlık düzeylerini ölçülmeli ve bu programın sonunda ise öğretilen bilgi ve becerilerin hangi düzeyde olduğunu belirlenmelidir (Demirel, 2007).

5. Okul, Aile ve Toplum İlişkileri : Öğretmen, öğrencilerinin sosyo-kültürel ve ekonomik özellikleri hakkında bilgi sahibi olarak önemsemeli ve eğitim esnasında bu özellikleri derse yansıtabilmelidir (Dağlıoğlu, 2010).

6. Program ve İçerik Bilgisi: Öğretmen, Türk Millî Eğitim sisteminin dayandığı temel değer ve ilkeler ile amaçlarının neler olduğunu bilmeli ve bunları eğitim-öğretim faaliyetlerine yansıtabilmelidir (Dağlıoğlu, 2010: 186).

Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuğun keşfedilmesinde veya yeteneğinin keşfedilmesinde okul ortamı ve öğretmenler önemli rol oynamaktadır. Bu koşullar olumsuz olduğunda ise, öğrencinin düşük başarıya itilmesi olağan bir durumdur (Bıçakçı ve Baloğlu

2021). Bıçakçı ve Baloğlu (2021), önceki araştırma bulgularına göre üstün yeteneklilerin başarısızlığına sebep olan etkenler içerisinde uygun olmayan eğitim ortamlarını da ekleyerek bunun üstün yetenekli öğrencide motivasyon kaybına sebep olabileceğini söylemişler. Ziegler'e (2005) göre üstün yetenekli ve üstün zekâlı bireyin becerilerini ortaya koymasında özel koşulların olması çok önemlidir. Yani sadece kalıtım değil aynı şekilde çevre de eşit önem taşımaktadır (Bıçakçı ve diğerleri, 2020). Bu ortamları şekillendiren ise öğretmenlerdir.

Çelikten vd. (2005) öğretmenlerin, öğrenmede aracılık sağlayan, sınıfta disiplini koruyan, sınavlar yapan bir birey olduklarını söylemişler. Öğrenciler için kimi zaman veli, kimi zamansa en güvenilir kişi olmaktadır. Öğretmenler, eğitim sisteminin mihenk taşıdır. Ülkenin gelişimi, sağlıklı insan neslinin, huzurlu ve sağlıklı sosyal ilişkiler kurabilen toplumun yetişmesinde öğretmenlerin rolleri çok büyüktür. Üstün zekâlılar eğitiminde de önemli rolleri olan öğretmenlerin bu grup aracılığıyla topluma kattıklarının etkisi daha fazla olmaktadır.

Bir çok kurum ve kuruluşlar üstün zekâlı öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin yetiştirilmesiyle ilgili çalışma yapmışlar (Şahin, 2013). Bu çalışmalar içerisinde ABD Ulusal Üstün Zekâlı Çocuklar Ulusal Derneği ve Özel Çocuklar Konseyi tarafından yürütülen öğretmen niteliklerinin belirlenmesi araştırması bu çalışmalar içerisinde önemli yeri tutmaktadır. Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlara göre ortaya çıkarılan sonuçlara baktığımızda öğretmenlerin taşıması gereken özellikleri bu şekilde sıralayabiliriz: yüksek zekâ, konuya hakim ve duygusal olarak olgun kişi (Maker, 1975), öğrencileri sınıf tartışmalarında derinlemesine analiz, sentez ve bilginin değerlendirilmesine odaklayarak öğrencilerde üst düzey düşünmeyi teşvik eden (Hansen ve Feldhusen, 1994), coşkulu, özgüvenli, kolaylaştırmayı beceren, bilgiyi uygulayabilme, güçlü bir başarı yönelimine sahip olma, üstün yetenekliler eğitimcisi rolüne bağlılık ve üstün yetenekliler eğitim programına program desteği oluşturan (Whitlock ve DuCette, 1989), teknolojiye karşı olumlu tutumları olan (Shaunessy, 2007), mizah anlayışı yüksek, yaratıcı, öğrenciye ilgili ve saygılı, işini yüksek kalitede yapmaya çalışan (Wendel ve Heiser, 1989), öğrencilere öğrenmeleri için

geniş fırsat yaratan, konuyla ilgili olarak ilgili teori, araştırma, pedagoji ve yönetim teknikleri konusunda becerileri olan (VanTassel-Bask ve Johnsen, 2007), sadece öğrencilerin ihtiyaçlarının farkında olmayan, aynı zamanda öğrencilerin bu ihtiyaçları karşılama kapasitelerinin de farkında olan (Dubner, 1980). Üstün zekâlıların ve üstün yeteneklilerin öğretmenlerinin taşıması gereken özelliklerle ilgili araştırma yapan başka araştırmalar da bulunmaktadır. Hong Kong öğretmenlerinin özelliklerini araştıran bir çalışmanın sonuçlarında öğretmenlerin kişisel özelliklerden çok felsefi ve profesyonel özelliklerine önem verildiği ortaya çıktı. Başarılı öğretim, öğretmenin öngörme, zamanlama, sıralama, tartışma ve konuyu işleme becerileri etrafında oluşabilir. Öğretmenler öğrencilerin öğrenmeleri için rahat öğrenim ortamı oluşturmalı, öğrencileriyle başarılı etkileşimi sağlayabilmeli, onların bireysel farklılıklarının farkına varabilmeli, öğrencilerin özel ihtiyaçlarını karşılamalı, ilgi alanlarını bulabilmeleri için onlara doğru yolu gösterebilmeli, derse her zaman hazırlıklı olmalı ve ilerleme hızını kontrolünde tutabilmelidir (Chan, 2001). Özyaprak ve Deringöl (2013), üstün zekâlı öğrencilerin öğretmenlerinin, üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin özelliklerini ve davranışlarını analiz edebilmelerinin öneminden bahsetmişler. Zimlich (2017), üstün yeteneklilerin eğitim ortamlarında teknoloji kullanmanın önemini vurgulamaktadır. Çeşitli teknolojileri kullanmak, üstün zekâlı öğrenciler için zengin öğrenme ortamları ve esnek erişim fırsatları sağlamaktadır (Çubukçu ve Tosuntaş, 2018). Mevarech ve Blass (1999), üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin öğretimi bir bilim, sanat ve ahlaki görev olarak görmeleri gerektiğine dikkat çekmişler. Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinin ihtiyaç duyduğu yetenekleri de listelediler ve bunları dört bileşene ayırdılar: a) çocuğun bu noktada ne bilip ne bilmediğini doğru bir şekilde belirlemek; b) kavramları öğrenciyi ilgilendiren, zorlayan ve büyüleyen bir şekilde açıklamak; c) öğrencinin materyali tam olarak kontrol etmesine izin vermek için öğrenme yöntemlerini ayarlama fırsatı vererek yapıcı geri bildirim vermek; ve d) öğrencide motivasyon ve özgüven geliştirmek. Üstün zekâlılar ve üstün yeteneklilerin öğretmenlerinin özellikleriyle ilgili araştırma yapan daha başka araştırma örnekleri de aşağıda verilmiştir:

a) Kişisel: Konusuna, öğrencilerine ve genel olarak öğretmenliğe olan sevgi; öğrencilerine karşı zekâ, entelektüel beceriklilik, özgünlük, yaratıcılık, organizasyon yeteneği, esneklik, açıklık, duygusal istikrar, olgunluk, düşünce, şefkat, hoşgörü, empati ve dikkat; bütünlük, iyimserlik ve neşe, yeni materyaller ve öğrenme kanalları aramak için enerji ve motivasyon; özgüven, bağımsızlık, sorumluluk ve güvenilirlik (Friedman ve Krongold, 1993; Raichel ve Arnon, 2005).

b) Bilgileri öğrencinin öğrenmesi için en iyi şekilde öğretmek: Konuyla ilgili güncel bilgileri bilmek; bilgiyi sunmak için mevcut zengin malzeme yelpazesi aracılığıyla bilgiyi yorumlama (analog, görselleştirme, gösteriler, açıklamalar, görüntüleme ve örnekler); müfredat alternatiflerine ve belirli konuları öğretmek için mevcut olan eğitim materyallerine ve programlarına aşina olma (Hativa, 2003).

c) Bilgi kaynaklarının seçilmesine, ürünün geliştirilmesine ve değerlendirmelerin yapılmasına yardımcı olan müfredat oluşturma ve başarı hedefleri belirlemede uzman (Khalil ve Accariya, 2016).

Üstün Zekâlılar Eğitiminde Öğretimde Rol Değişimi

Öğretmenlerin sınıf içerisindeki rolleriyle ilgili araştırmacılar tarafından bir çok çalışma yapılmıştır. Bu araştırmacıların düşüncelerine göre öğretmenlerin yapması gereken roller ve yazarların bu rollere yaklaşımları aşağıdaki verilmiştir:

Soru soran

Öğrenmenin en yaygın ve en gerekli yollarından biri sorularla öğrenmedir. Öğrenciye verilen ani sorular onu hızlı bir şekilde düşünmeye, önceki bilgileri hatırlamasına ve şimdiki bilgiyle ilişki yaratmasına sebebiyet vermektedir. Bu yüzden verilen her soruda öğrenci hem önceki bilgilerini pekiştiriyor hem de yeni bilgi aklında daha kalıcı bir şekilde kalıyor (Watson, 2017).

Dönüt veren

Geri bildirimlerin, izleme, değerlendirme ve düzenleme amacıyla öğrencilerin gelişimlerini kolaylaştırmak için öğretmenler tarafından yapılması gerekmektedir. Bu şekilde öğrenciler kendi bilgi seviyelerini, davranış biçimlerini değerlendirmektedirler (Ferguson, 2011). Geri bildirim öğrenciler tarafından hayati önem taşımaktadır çünkü onlar okuldan dışardaki hayatlarında ve gelecek yıllarda bu dönütlerin etkisiyle hayatlarına devam edeceklerdir. Öz değerlendirmesini yapan öğrenciler hayata daha bağımsız bir şekilde atılabilmektedir (Al Bashir ve diğerleri, 2016; Eraut, 2006)

Motive eden

Öğretmenler, öğrencilerine olumlu geri bildirim sağlayarak onları öğrenmeye motive eder (Johnson, 2017). Öğrencilere çabaları hakkında geri bildirim sağlayan öğretmenler, onlara çok çalışırlarsa başarabilecekleri, aynı zamanda sıkı çalışmanın karşılığının ödül olabileceği mesajını vermektedirler (Theobald, 2006; Ferlazzo, 2015). Motivasyon vermek isteyen öğretmenler yazılı ya da sözlü bir şekilde bunu yapabilirler. Burada önemli olan hataları daha az belirtmek, öğrencilerin güçlü yönlerini onlara göstermeye ve olumlu yönlerine odaklamaya çalışmaktır (Bain, 2004; Theobald, 2006).

Takım arkadaşı

Öğretmenin onun takım arkadaşı olduğunu hisseden öğrenciler kendilerini daha güvenli, mutlu ve başarılı hissetmektedirler. Öğrenci-öğretmen ilişkisinin sağlıklı olması öğrencinin sosyal hayatını da olumlu bir şekilde etkilemektedir. Bu zaman öğrenciler daha fazla çalışmaya, daha çok araştırmaya motive oluyor ve sınıf arkadaşlarına daha uyumlu davranıyorlar (Rimm-Kaufman ve Sandilos, 2015).

Araştırmacı

Öğretmenlerin verdikleri bilgilerin ve kararların gerçek bilgiye dayalı, veri odaklı olması istenmektedir. Bu nedenle, öğretmenlerin öğrenci çabalarını belgeleme ve değerlendirme konusunda çok daha dikkatli olmaları gerekmektedir. Araştırma yapan

öğretmenlerin profesyonel açıdan da çok geliştikleri görülmüştür (Goswami ve Stillman, 1987; Lieberman, 1988). Araştırmalar yapmak, öğretmenlerin araştırma yöntemleri ve uygulamalarında bilgi ve beceri kazanmasına, farklı pencerelerden konuya bakmalarına zemin yaratmaktadır (Oja ve Pine, 1989; Street, 1986).

Ders planlayıcı

İyi bir öğretmen dersini planlayabilmekte ve eğitimcilerin müfredatı öğrencilere ulaştırmak istedikleri stratejiyle ulaştırabilmektedir. Geçmişte yapılan ders planları için kalem ve kağıt kullanılıyordusa, şimdi dijital araçlar daha yaygın şekilde kullanılmaktadır. İyi tasarlanmış bir öğretmen ders planı, öğrencilerin programı iyi bir şekilde benimsemelerini, derse katılımlarının iyileşmesini ve öğrencilerin kendilerini geliştirmesini sağlamaktadır. Bu planlama öğretmenlere sadece ders sırasında değil diğer okul günlerinde de yardımcı olmaktadır (Tunnel, 2022).

İpuçları veren

Öğretmenlerin öğrencilere net bir şekilde yön vermeleri, öğrencilerin sınıftaki başarılarını büyük oranda etkilemektedir. Etkili bir şekilde öğrenciye materyali öğrenmesiyle ilgili ipuçları verildiğinde, öğrenciler materyalle daha etkili bir şekilde etkileşime geçebilmektedirler ve bu da onları daha üretken yapmaktadır. Öğretmenler bu ipuçlarını daha kesin dil kullanarak, gerekirse bir kaç kez tekrarlayarak, verdikleri görevin amacını açıklayarak, konuyla ilgili örnekler vererek ve konunun özelliklerini anlatarak verebilirler (Barile, 2020).

Fırsat sağlayan

Öğrencilerin daha iyi bir şekilde öğrenmeleri için onlara uygun ortamın sağlanması çok önemlidir. Bu ortamda da öğrencinin kendini ifade etmesine, potansiyelini ortaya koymasına fırsat tanınmalıdır. Öğrenciden anlatılan konuyla ilgili fikirleri ve tahminleri sorulabilir, aktif şekilde dersi dinlemeleri için ortam sağlanabilir. Öğrenciler için en büyük fırsat onların meraklarını uyandırmak, belirsizlik yaratarak sorunu çözmelerini istemektir. Bu

şekilde öğrenci yeni bilgiyi almaya daha da gönüllü olacaktır. Daha üst sınıf öğrencilerinin sesli bir şekilde düşünmelerine ortam yaratmak bu öğrencilere bilmemenin sorun olmadığını ama bir şeyler öğrenmeyi istemenin harika olduğunu göstermek gereklidir (Blue, 2022).

Gözlemci

Usta öğretmen gözlem yaptığı zaman neyi daha çok ve neyi daha az gözlemleyeceğini bilir. Bu öğretmen için gözlem, yalnızca fiziksel olarak bir bakma süreci değildir; öğrencilerini, kendisini ve öğretim ortamını da derinden izlediği bir süreçtir (Allison ve Pissanos, 1994).

Problem çözen

Problem çözme bir süreçtir ve bilmediğimizi keşfetmek için daha önce öğrendiğimiz bilgileri kullandığımız bir faaliyettir. Bu süreçte hipotezler üretilir, bu tahminler test edilir ve çözümlere ulaşmakta ortaya çıkan engellerin üstesinden gelinmeye çalışılır. Temel olarak üç işlev bu faaliyet sırasında kendini gösterir ki, bu işlevler de bilgiyi aramak, yeni bilgi üretmek ve problemi çözmekte yardımcı olacak tüm gerçekleri listelemek faaliyetleridir. Öğretmen bu süreçte ilk olarak sorunu anlamalı, öğrencilere engeller hakkında bilgi vermeli, çeşitli çözümler üretmeli, öğrencinin hayal etmesi için çeşitli görüntüler oluşturmalı ve deneme yanılma yöntemiyle çözüme ulaşmaya çalışmalıdır (Jabberwocky, 2022).

Değerlendiren

Öğretmenler, değerlendirmenin en önemli araçlarıdır. Her ünitenin başında ve sonunda ön ve son değerlendirmeler yapılabilir. Değerlendirme öğrenci ve öğretmenin sınıf içerisindeki etkileşimiyle mümkündür. Öğretmenler, öğrencilerin çalışmalarını tasarlar, gözlemler, onlarla işbirliği yapar ve sonuçları yorumlarlar. Yani bu etkileşim süreci öğretmen tarafından değerlendirilir. Öğretmenlerin sınıf içerisinde pasif değil aktif rol oynaması onun değerlendirme kalitesine göre belirlenir (Strauss, 2015).

Eleştirel düşünün

Eleştirel düşünmenin anlamı geçmiş araştırmalardan bir yansıma olarak da özetlenebilir; varsayımların belirlenmesi ve değerlendirilmesi; sorgulama, yorumlama ve analiz ve muhakeme; ve bağlamların dikkate alınması. Bu yüzden de eleştirel düşünme, bilginin işlenmesinde daha yüksek düzeyde bilişsel beceri gerektiren karmaşık bir süreçtir (Choy ve Kin Cheah, 2009).

Bilgi veren

Bilgi verilmeden önce o bilginin alınabilmesi için uygun ortam sağlanmalıdır. Öğretmen yeni bilgiler vermek istiyorsa öğrencilerinin dikkatini kendisine çekmelidir. Öğrencilere ne öğrenmeleri gerektiği ve onlardan neyin beklenildiği söylenilirse bu süreç daha da verimli olabilir. Daha sonra öğrencilerin neyi nasıl anladıklarını tespit edebilmek için de düşündürücü sorular sormak çok önemlidir (Renard, 2023).

Düzelten

Öğrencilerin ders sırasında öğretmen tarafından izlenilmesi çok önemlidir çünkü bu şekilde öğretmen öğrencilerinin hatalarını görebilir ve not alabilir. Öğrencinin konuşmasını kesmemek bu durumda çok önemlidir çünkü bu onların cesaretini kırabilir veya özgürce konuşma motivasyonlarını kaybetmelerine neden olabilir. Hataların düzeltilmesi ya konuşmanın ya da dersin sonuna saklanabilir. O zaman yapılan hatalar tartışılabilir ve öğrencinin de kendi hatası üzerinde düşünceleri alınabilir. Hata yapan öğrenciye nerede hata yaptığını anlaması için zaman verilebilir ya da öğrenci arkadaşlarıyla konuyu müzakere edebilir. Eğer öğrenciler aynı hataları tekrar tekrar yaparlarsa, bu zaman öğretmen etkinliği durdurabilir, konunun öğrenciler tarafında anlaşıldığına emin olduktan sonra derse devam edebilir. Bu zaman öğretmen ne kadar nazik ve duyarlı davranırsa öğrencilerin hatalarını anlamaları da bir o kadar iyi olur (Kawasaki, 2020).

Öğretme sürecinde sadece bilgiler depolanmıyor, aynı zamanda öğrenmenin gerçekleşmesi de bu sürece eşlik etmektedir (Heidegger, 1968). Üstün zekâlı ve üstün

yetenekli öğrencilerin öğretmenlerinden ders sırasında yukarıda sıralanan rollerin uygulanması ve ders sırasında bir rolden diğerine rahatlıkla geçiş yapabilmesi beklenmektedir. Örneğin, öğretmenin derste bilgi verdiği sırada aynı zamanda soru sorabilmesi, düzelden rolünden motive eden rolüne geçebilmesi gerekmektedir.

Bölüm 3.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması, çözülmesi ve yorumlanması ile ilgili açıklamalar yer almıştır.

Araştırmanın Türü

Bu araştırmada öğretmenlerin rol değiştirme becerileri ve uyguladıkları rolleri değerlendirme düzeyleri araştırılmıştır. Çalışma iki basamaklı bir araştırmadır ilki betimsel ikincisi ise karşılaştırmalı bir araştırmadır (Alacapınar ve Sönmez, 2011). Çalışmada odaklanılan değişkenler öğretmenlerin uyguladıkları roller, rol değiştirme becerileri, ve öğrencilerin öğretmenlerinin uyguladıkları rolleri, rol değiştirme becerilerini değerlendirmesidir.

Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evreni ilköğretim 4'ncü, 5'nci, 6'ncı, 7'nci, 8'nci, 9'ncü sınıflarında genel yetenek ve yaratıcı yetenek alanlarında eğitim gören üstün zekâlı ve üstün yetenekli bireylerdir. Bu çalışmanın örneklemini Ankara ilinde yerleşen BİLSEM okullarında eğitim gören üstün yetenekli ve üstün zekâlı 298 (144 kız, 154 erkek) ilk ve orta okul öğrencisi ve Ankara BİLSEM'de eğitim veren 173 (114 kadın, 59 erkek) öğretmenden oluşmaktadır.

Veri Toplama Süreci

Araştırmada görev yapmakta olan öğretmenlerin öğretimde rol farkındalığını belirlemek ve rol değiştirme yeterliliklerini değerlendirmek amacıyla EK-D bölümünde yer alan ölçekler kullanılmıştır. Ankara ilinde bulunan Bilim ve Sanat Merkezlerinde (BİLSEM) eğitim alan öğrencilerden yüzyüze, eğitim veren öğretmenlerden ise hem çevrimiçi hem de yüzyüze olarak veriler toplanmıştır. Araştırmanın örneklem uygulamasına geçmeden önce verilerin toplanmasının etik kurallara uygunluğunun onaylanması için Hacettepe

Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan (EK-A) gerekli izin alınmıştır. Daha sonra evren Ankara ili seçildiği için uygulama yapabilmek amacıyla Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden uygulama izni (EK-B) alınmıştır ve bundan sonra araştırmaya başlanmıştır. 2023-2024 eğitim-öğretim yılı 2. dönemi Mayıs ayından başlayarak gerekli izinlerin alınmasıyla araştırmaya başlanmıştır. Araştırma sırasında ölçekler Google Forms aracılığıyla oluşturulan çevrimiçi bağlantıyla öğretmen gruplarına resmi izin yazılarıyla birlikte iletilmiş ve gönüllülük prensipleriyle bu ölçekler doldurulmuştur. Öğretmenler ve öğrenci gruplarına araştırmacı tarafından yüzyüze yapılan ölçeklerde de aynı şekilde gönüllük prensipleri korunmuştur. Araştırmada öğretmen ve öğrencilerin özel kişisel bilgilerine yer verilmemiştir.

Veri Toplama Araçları

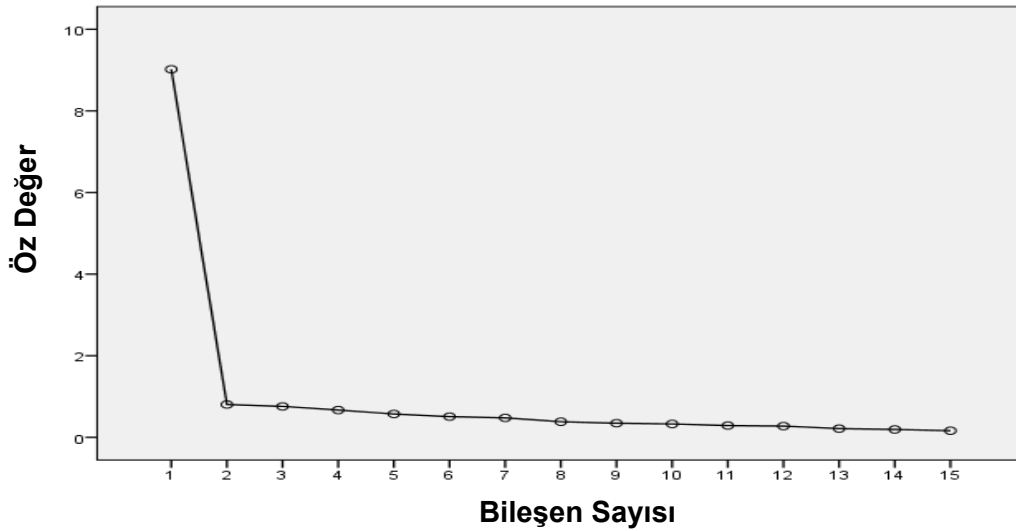
Bu araştırmada üstün zekâlılara ve üstün yeteneklilere eğitim veren öğretmenlerin öğretimde girdiği rollerin belirlenmesi ölçeği, üstün zekâlılara ve üstün yeteneklilere eğitim veren öğretmenlerin öğretimde rol değiştirme becerileri ölçeği ve üstün zekâlılara ve üstün yeteneklilere eğitim veren öğretmenlerin öğretimde rol değiştirme becerilerinin öğrenciler tarafından değerlendirilmesi ölçeği kullanılmıştır.

Üstün Zekâlılara ve Üstün Yeteneklilere Eğitim Veren Öğretmenlerin Öğretimde Girdiği Rollerin Belirlenmesi Ölçeği

Araştırmada kullanılan Likert tipteki (0:Hiç katılmıyorum, 1:Katılmıyorum 2:Fikrim yok 3:Katılıyorum 4:Tamamen katılıyorum) üstün zekâlılara eğitim veren öğretmenlerin öğretimde girdiği rollerin belirlenmesi ölçeği Çakmak (2011), Entwistle vd. (2002), Zepp (2005), Akhtar (2007), Cohen vd. (1996), Domingo (2006) ve Harrison ve Killion'nun (2007) eserlerinden faydalanılarak Prof. Dr. Mustafa Serdar Köksal ve Yük. Lis. Öğrencisi Sıddıga Baylarova tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin maddeleri hazırlanırken literatür ve uzman kanısından yararlanılmıştır ve toplam 15 maddelik bir havuza ulaşılmıştır. Tek boyutlu bir yapı olarak düşünülen ölçekten elde edilen verilerle açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Var olan çalışma grubu üzerinde açıklayıcı faktör analizi analizi Principal component analysis

“principal axis factoring” yöntemi ve “varimax rotation” döndürme tekniği ile yapı geçerliliği kanıtı aranmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığını (güvenirlilik) belirlemek için Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır.

Faktör analizi yapılmadan önce faktör analizine uygunluk açısından örnekleme testi etmek için KMO ve Barlett testleri yapılmıştır. Normalite için kurtosis ve skewness değerleri, aşırı değerler ve kayıp veriler elemine edildikten sonra test edilmiştir ve tüm maddelerin (+1/-1) kabul edilebilir sınırlar içinde oldukları tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, mevcut örneklemin faktör analizi için yeterli olduğunu göstermiştir. KMO testinin sonucu ,94, Bartlett testinin sonucu ise ($p<,05$, $K\acute{I}$ -Kare=1872,85, $df=105$) şeklindedir. Yapılan analiz sonucunda maddelerin faktör yüklerinin kabul edilebilir değer olan ,40’ın üzerinde olduğunu görülmüştür. ve tek faktörlü yapının yüzde 57.29’lık varyansı açıkladığını göstermiştir.Yapılan analizlerde ulaşılan tek faktörlü yapıyı görsel tarama grafiği de tek bir kesme noktasının varlığı ile doğrulamıştır. Şekil 1’de faktör sayısını görsel olarak sunan görsel tarama testi sonuçları sunulmaktadır.

Şekil 1. Üstün zekâlılara ve üstün yeteneklilere eğitim veren öğretmenlerin öğretimde rol değiştirme becerileri ölçeği faktör sayısına ait Görsel Tarama testi sonuçları (Özdeğer-Bileşen Sayısı)

Faktör sayısını (1 faktörlü) tespit ettikten sonra her maddeden elde edilen skorların bu faktöre ne oranda yüklendiğini belirlemek için döndürülmüş bileşenler matrisi incelenmiştir. Döndürülmüş bileşenler matrisi aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 1

Döndürülmüş bileşenler matrisi, maddelerin faktör yükleri, özdeğer, açıklanan varyans ve Cronbach alfa güvenirlik değeri

Maddeler	Faktörler
Madde 11	,82
Madde 8	,79
Madde 13	,79
Madde 9	,78
Madde 14	,78
Madde 15	,77
Madde 12	,77
Madde 10	,76
Madde 6	,75
Madde 4	,75
Madde 2	,74
Madde 5	,72
Madde 3	,72
Madde 7	,71
Madde 1	,69
Özdeğer	9,02
Açıklanan Varyans %	57,29
Güvenirlik	,95

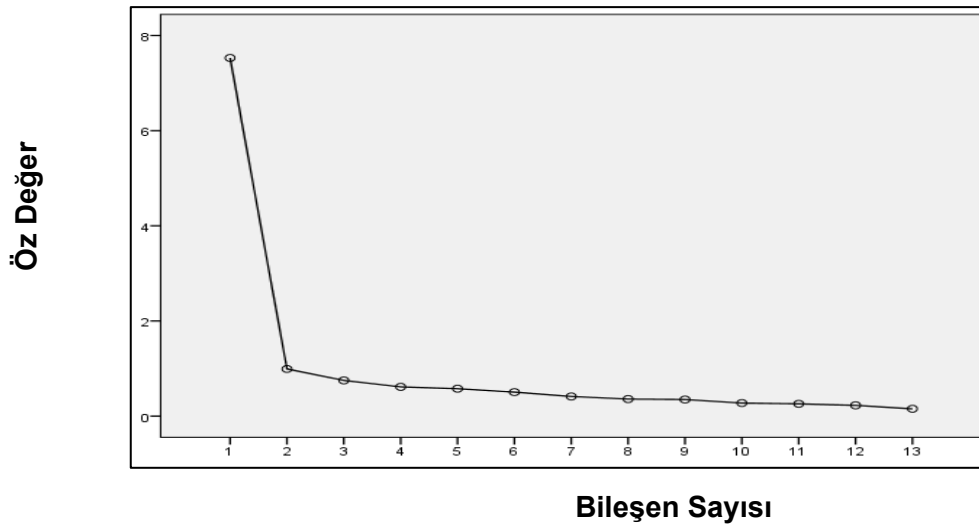
Tablo 1’de ölçek maddelerinin faktör yüklerinin ,30 üzerinde olduğu görülmektedir. Varimax rotasyonunda, genel olarak faktör yüklerinin alt sınır noktası olarak ,30 faktör yüküne ya da daha fazlasına sahip olan maddeler dikkate alınmaktadır (Comrey ve Lee, 1992). Bununla birlikte iç tutarlılık katsayısının (Cronbach alfa) tüm ölçek bazında yeterli olduğu tespit edilmiştir (Hatcher ve Stepanski, 1994).

Üstün Zekâlılara ve Üstün Yeteneklilere Eğitim Veren Öğretmenlerin Öğretimde Rol Değişirme Becerileri Ölçeği

Üstün zekâlılara ve üstün yeteneklilere eğitim veren öğretmenlerin öğretimde rol değişirme becerileri ölçeği de Çakmak (2011), Entwistle, MsCune ve Hounsell (2002), Zepp (2005), Akhtar (2007), Cohen vd. (1996), Domingo (2006) ve Harrison ve Killion'nun (2007) eserlerinden faydalanılarak Prof. Dr. Mustafa Serdar Köksal ve Yük. Lis. Öğrencisi Sıddıga Baylarova tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin maddeleri hazırlanırken literatür ve uzman kanısından yararlanılmıştır ve toplam 14 maddelik bir havuza ulaşılmıştır. Tek boyutlu bir yapı olarak düşünülen ölçekten elde edilen verilerle açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Var olan çalışma grubu üzerinde açıklayıcı faktör analizi Principal component analysis (Temel bileşenler analizi) "principal axis factoring" yöntemi ve Varimax rotasyon "varimax rotation" döndürme tekniği ile yapı geçerliliği kanıtı aranmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığını (güvenirlik) belirlemek için Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır.

Faktör analizi yapılmadan önce faktör analizine uygunluk açısından örnekleme test etmek için KMO ve Barlett testleri yapılmıştır. Testlerin sonucunda iki faktörlü bir yapı oluşmuştur. Desen matriksinde ölçeğin 9-cu sorusunda faktörlere yüklenme olduğu tespit edildiği için bu soru çıkarılarak bir kere daha döndürme yapılarak yeniden analiz yapılmış ve 13 maddelik bir hovuza ulaşılmıştır. Normalite için kurtosis ve skewness değerleri, aşırı değerler ve kayıp veriler elemine edildikten sonra test edilmiştir ve tüm maddelerin (+1/-1) kabul edilebilir sınırlar içinde oldukları tespit edilmiştir. Elde edilen bulgular, mevcut örneklemin faktör analizi için yeterli olduğunu göstermiştir. KMO ve Barlett testi yeniden yapılmıştır. Daha sonra elde edilen bulgular, mevcut örneklemin faktör analizi için yeterli olduğunu göstermiştir. KMO testinin sonucu ,94, Bartlett testinin sonucu ise ($p < ,05$, $K\text{-Kare}=1494,68$, $df=78$) şeklindedir. Elde edilen bulgular maddelerin faktör yüklerinin kabul edilebilir değer olan ,40'ın üzerinde olduğunu göstermiştir ve tek faktörlü yapının yüzde 54.47'lik varyansı açıkladığını göstermiştir. Yapılan analizlerde ulaşılan tek faktörlü yapıyı görsel

tarama grafiği de tek bir kesme noktasının varlığı ile doğrulamıştır. şekil 2'de faktör sayısını görsel olarak sunan görsel tarama testi sonuçları sunulmaktadır.

şekil 2. Rol değiştirme becerileri ölçeği faktör sayısına ait Görsel Tarama testi sonuçları (Özdeğer-Bileşen sayısı)

Faktör sayısını (1 faktörlü) tespit ettikten sonra her maddeden elde edilen skorların bu faktöre ne oranda yüklendiğini belirlemek için döndürölmüş bileşenler matrisi incelenmiştir. Döndürölmüş bileşenler matrisi aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 2

Döndürölmüş bileşenler matrisi, maddelerin faktör yükleri, özdeğer, açıklanan varyans ve Cronbach alfa güvenilirlik değer

Maddeler	Faktörler
Madde 8	,81
Madde 6	,8
Madde 12	,78
Madde 7	,78
Madde 13	,76
Madde 14	,75
Madde 5	,74
Madde 4	,73
Madde 3	,73
Madde 2	,68

Madde 10	,68
Madde 1	,64
Özdeğer	7,53
Açıklanan Varyans %	54,47
Güvenirlik	,94

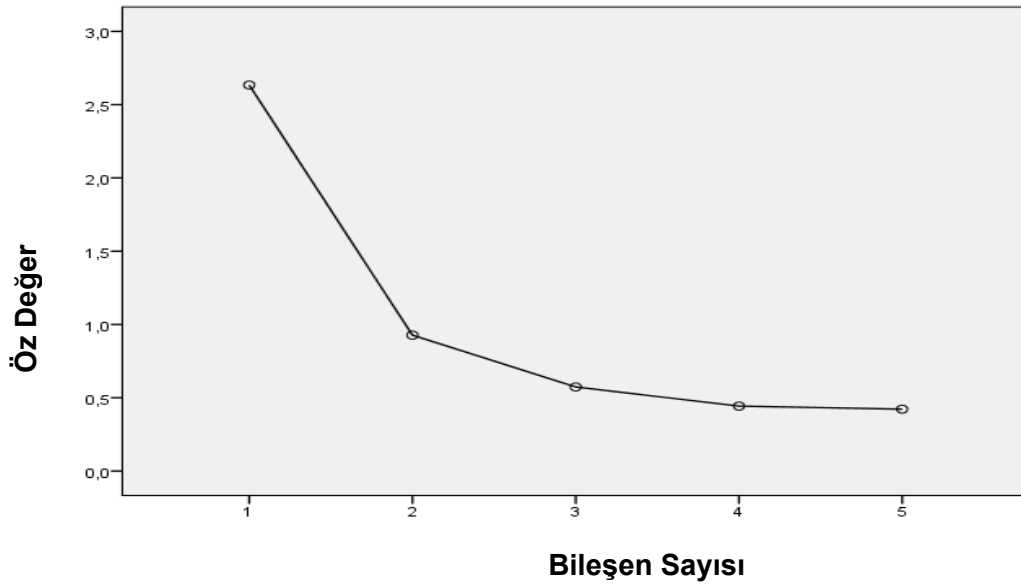
Tablo 2’de ölçek maddelerinin faktör yüklerinin ,30 üzerinde olduğu görülmektedir.

Üstün Zekâlılara ve Üstün Yeteneklilere Eğitim Veren Öğretmenlerin Öğretimde Rol Değişirme Becerilerinin Öğrenciler Tarafından Değerlendirilmesi Ölçeği

Diğer iki ölçekte olduğu gibi üçüncü ölçekte de üstün zekâlılara ve üstün yeteneklilere eğitim veren öğretmenlerin öğretimde rol değişirme becerileri ölçeğinde de Çakmak (2011), Entwistle, MsCune ve Hounsell (2002), Zepp (2005), Akhtar (2007), Cohen vd. (1996), Domingo (2006) ve Harrison ve Killion’nun (2007) eserlerinden faydalanılarak Prof. Dr. Mustafa Serdar Köksal ve Yük. Lis. Öğrencisi Sıddıga Baylarova tarafından geliştirilmiştir. Ölçekte 5 maddelik bir havuza ulaşılmıştır (Denscombe, 2010). Tek boyutlu bir yapı olarak düşünülen ölçekten elde edilen verilerle açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Var olan çalışma grubu üzerinde açıklayıcı faktör analizi Principal component analysis (Temel bileşenler analizi)“principal axis factoring” yöntemi ve Varimax rotasyon ”varimax rotation” döndürme tekniği ile yapı geçerliliği kanıtı aranmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığını (güvenirlik) belirlemek için Cronbach alfa katsayısı hesaplanmıştır.

Faktör analizi yapılmadan önce ölçeğin 2, 4 ve 5-ci soruları ters madde olduğu tespit edilmiştir. Bu maddeler çevrildikten sonra faktör analizine uygunluk açısından örnekleme test etmek için KMO ve Barlett testleri yapılmıştır. Elde edilen bulgular, mevcut örneklemin faktör analizi için yeterli olduğunu göstermiştir. KMO testinin sonucu ,77, Bartlett testinin sonucu ise ($p < ,05$, Kİ-Kare=394,42, df=10) şeklindedir. Elde bulgular maddelerin faktör yüklerinin kabul edilebilir değer olan ,40’ın üzerinde olduğunu göstermiştir ve tek faktörlü yapının yüzde 41,51’lik varyansı açıkladığını göstermiştir. Yapılan analizlerde ulaşılan tek

faktörlü yapıyı görsel tarama grafiği de tek bir kesme noktasının varlığı ile doğrulamıştır. Şekil 3'de faktör sayısını görsel olarak sunan görsel tarama testi sonuçları sunulmaktadır.

Şekil 3. Rol değiştirme becerileri ölçeği faktör sayısına ait Görsel Tarama testi sonuçları (Özdeğer-Bileşen sayısı)

Faktör sayısını (1 faktörlü) tespit ettikten sonra her maddeden elde edilen skorların bu faktöre ne oranda yüklendiğini belirlemek için döndürülmüş bileşenler matrisi incelenmiştir. Döndürülmüş bileşenler matrisi aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 3

Döndürülmüş bileşenler matrisi, maddelerin faktör yükleri, özdeğer, açıklanan varyans ve Cronbach alfa güvenirlik değeri

Maddeler	Faktörler
Madde 5	,75
Madde 1	,74
Madde 3	,67
Madde 2	,55
Madde 4	,46
Özdeğer	2,63

Açıklanan varyans %	41,51
KMO	,77
df	10
Ki-Kare	394,420
Güvenirlik	,77

Tablo 3’de ölçek maddelerinin faktör yüklerinin ,30 üzerinde olduğu görülmektedir.

Verilerin Analizi

Bu araştırma kapsamında verilerin analizi SPSS paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Toplanan verilerin analizi zamanı açımlayıcı faktör analizi, t-testi, Pearson korelasyon analizi, Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı analizi ve betimsel istatistiksel analizleri kullanılmıştır.

Bölüm 4.

Bulgular, Yorumlar ve Tartışma

Araştırmanın bu aşamasında araştırmadan elde edilen bulgulardan bahsedilmektedir. Bu başlık altında katılımcılara ait genel tanımlayıcı istatistikler, değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistikler ve çıkarımsal istatistikler sunulacaktır.

Tanımlayıcı İstatistik Değerleri

Öğretmenlerle ilgili tanımlayıcı istatistikler aşağıdaki tablo 4'de sunulmaktadır.

Tablo 4

Öğretmenlerle ilgili tanımlayıcı istatistikler

	Frekans	Yüzde%
Cinsiyet		
Kadın	113	66
Erkek	59	34
Toplam	173	100
Bölüm		
Matematik	13	8
İngilizce	10	6
Biyoloji	7	4
Fen	16	9
Kimya	2	1
Fizik	6	3
Sınıf öğretmeni	35	20
Felsefe	20	12
Teknoloji	12	7
Coğrafya	1	1
Tarih	2	1
Türkçe edebiyat	12	7
Bilişim	11	6
Sosyal Bilgiler	2	1
Resim	22	13

Müzik	2	1
Toplam	173	100
Öğretim tecrübesi yılı		
0-5	7	4
5-10	23	13
10-15	35	20
15-20	48	28
20-25	44	25
25-30	13	8
30-35	3	2
Toplam	173	100
BİLSEM’de tecrübe yılı		
0-5	137	79
5-10	26	15
10-15	7	4
15-20	3	2
Toplam	173	100

Tablo 4. incelendiğinde kadın öğretmen sayısının (113) erkek öğretmen (59) sayısından daha fazla olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin BİLSEM’de çalışma yılı en fazla 0-5 yıl en az ise 15-20 yıl arasında olduğu gözlemlenmektedir. Öğrencilerle ilgili tanımlayıcı istatistikler tablo 4.2’de sunulmaktadır.

Tablo 5

Öğrencilerle ilgili tanımlayıcı istatistikler

	Frekans	Yüzde%
Cinsiyet		
Kız	144	48
Erkek	154	52
Toplam	298	100
Değerlendirilen ders		
Matematik	35	12
İngilizce	31	10

Biyoloji	36	12
Fen	12	4
Kimya	11	4
Fizik	24	8
Felsefe	12	4
Teknoloji	20	7
Coğrafya	15	5
Tarih	12	4
Türkçe edebiyat	3	1
Bilişim	41	14
Sosyal Bilgiler	12	4
Resim	13	4
Müzik	21	7
Toplam	298	100
Sınıf Seviyesi		
4	27	9
5	40	13
6	66	22
7	88	30
8	63	21
9	14	5
Toplam	298	100

Tablo 5. incelendiğinde araştırmaya en fazla 7'nci sınıf (88) en az ise 9'ncü (14) sınıf öğrencilerinin katıldığı, katılımcılar arasında kız (144) ve erkek (154) oranlarının birbirine yakın olduğu ve fazla Matematik en az ise Türkçe Edebiyat derslerinin değerlendirildiği gözlemlenmektedir.

Öğretmenlerin rollerinin belirlenmesi, rol değiştirmesi becerileri ve öğrencilerin öğretmenlerinin rol değiştirme becerini değerlendirmesi arasındaki ilişkiyi tespit etmek amacıyla Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 6

Öğretmenlerin rollerinin belirlenmesi, rol değiştirme becerileri ve öğrencilerin öğretmenlerinin rol değiştirme becerisini değerlendirmesi arasındaki ilişki

		rb	rd	ögd
	Pearson r	1	,918	-,163
Rol Belirlenme (rb)	p		,000	,033
	n		172	172
	Pearson r		1	-,198
Rol Değişirme (rd)	p			,009
	n			173
	Pearson r			1
Öğrenci değerlendirme (ögd)	p			
	n			298

*Korelasyon katsayısı $p < 0,05$ düzeyinde anlamlıdır

Tablo 4'te olduğu üzere rol uygulaması ve rol değiştirme arasında güçlü düzeyde pozitif ($r = 0,918$) ve anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani öğretmenlerin uyguladıkları roller ve rol değiştirmeleri güçlü bir ilişki ile ve anlamlı olarak birlikte artmaktadır.

Rol uygulama ve öğrenci değerlendirme arasında zayıf düzeyde negatif ($r = -0,163$) ve anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani öğretmenlerin eğitim zamanı uyguladıkları rollerle öğrencilerin öğretmenlerinin rollerini değerlendirmesi arasında zayıf ama anlamlı ilişki bulunmuştur.

Rol değiştirme ve öğrenci değerlendirme arasında zayıf düzeyde negatif ($r = -0,198$) ve anlamlı ($p < 0,05$) bir ilişki bulunmuştur. Yani öğretmenlerin rol değiştirme davranışlarını değerlendirmeleriyle öğrencilerin değerlendirme arasında zayıf ama anlamlı ilişki bulunmuştur.

Öğretmenlerin uyguladıkları roller, rol değiştirme becerileri ve öğrencilerin öğretmenlerinin rol değiştirme becerilerini değerlendirmesinin standart sapması ve

ortalamasını bulmak için betimleyici analiz yapılmıştır. Elde edilen bulgular Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 7

Öğretmenlerin rollerinin belirlenmesi, rol değiştirme becerileri ve öğrencilerin öğretmenlerinin rol değiştirme becerilerini değerlendirmesinin betimleyici istatistik göstericileri

Değişkenler	n	N(Ort.)	%(ss)
Rol Belirlenme	172	3,48	0,46
Rol Değiştirme	173	3,47	0,45
Öğrenci Değerlendirmesi	298	3,17	0,63

Ort: ortalama, ss: standart sapma

Tablo 7’de görülmek üzere öğretmenler rol değerlendirmesinde en yüksek rol uygulama becerilerini değerlendirmişler (ort.= 3,4; ss= 0,46).

Üstün zekâlı ve üstün yetenekli öğrencilere öğretim yapan öğretmenlerin öğretimde üstlendikleri rollere ilişkin görüşlerine yönelik bulgular

Öğretmenlerin rol uygulama ve rol değiştirme puanlamaları öğretmenler ve öğrenciler tarafından değerlendirildikten sonra 60 öğrenci (33 erkek, 27 kız) verisi ve 12 (5 erkek, 7 kadın) öğretmen verisine karşılık gelecek şekilde 5 öğrenci puanlaması bir öğretmen puanlamasıyla eşleştirildi ve aralarında anlamlı farklılığın olup-olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t testi yapıldı ve testin sonuçları Tablo 4.3’de gösterilmiştir .

Tablo 8

Öğretmenlerin rolleri, rol değiştirmesi becerileri ve öğrencilerin öğretmenlerinin rollerinin değeriendirilmesi testinin puanlarının öğretmen ve öğrenci gruplarına göre t- testi sonuçları

Değişkenler	Gruplar	N(Ort.)	X	%(ss)	t testi		
					p	t	sd
Rol belirleme	1	12	3,3	,41	,006	-3,06	22
	2	12	3,8	,34			
Rol değiştirme	1	12	3,3	,41	,007	-2,96	22
	2	12	3,8	,34			

*1- öğrenci, 2- öğretmen.

Tablo 8. incelendiğinde öğretmenlerin uyguladıkları rollerinin değeriendirilmesi puanlarını ele aldığımızda, öğretmen rol uygulama puanları ve öğrencilerin öğretmenlerinin rol uygulama puanları değeriendirmeleri arasında anlamlı farklılık görülmektedir ($t[22]= -3,06$; $p<,05$). Öğretmenlerin uyguladıkları rollere ilişkin algıları ($X=3,8$), öğrencilerin öğretmenlerinin uyguladıkları rollere ilişkin algılarından ($X= 3,3$) yüksek olduğu görülmektedir.

Öğretmenlerin rol değiştirme değeriendirilmesi puanlarını Tablo 4.3'de ele aldığımızda, öğretmen rol değiştirmesinin değeriendirilmesi puanları ve öğrencilerin öğretmenlerinin rol değiştirme becerilerinin değeriendirmesi puanları arasında anlamlı farklılık görülmektedir ($t[22]= -2,96$; $p<,05$). Öğretmenlerin rol değiştirme becerilerine ilişkin algıları ($X=3,8$), öğrencilerin öğretmenlerinin uyguladıkları rollere ilişkin algılarından ($X= 3,3$) yüksek olduğu görülmektedir. Öğretmen öğrenci rol değeriendirmesi arasındaki ilişkiye baktığımızda öğretmenlerin rol değeriendirme puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bölüm 5.

Sonuç Ve Öneriler

Sonuçlar

Bu araştırmada üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklara eğitim veren öğretmenlerin eğitim zamanı uyguladıkları roller ve rol değişimleri, bu rollerin öğrenciler tarafından değerlendirilmesi ve öğretmen öğrenci cevaplamalarının sonuçları incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda toplanan veriler Pearson korelasyon analizi ve t testi ile analiz edilmiştir. Literatürde üstün zekâlı ve üstün yetenekli ve onların öğretmenleriyle ilgili bir sıra araştırma olsa da öğretmen ve öğrenci rol değerlendirmesiyle ilgili herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Yapılan bu araştırmada öğretmenlerin eğitim sırasında uyguladıkları roller ve rol değiştirmeleri arasında güçlü düzeyde pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani öğretmenlerin uyguladıkları roller ve rol değiştirmeleri güçlü bir ilişki ile ve anlamlı olarak birlikte artmaktadır. Öğretmenlerin ders sırasında uyguladıkları rollerle öğrencilerin bu rolleri değerlendirmeleri arasında ise zayıf düzeyde negatif ve anlamsız bir ilişkinin olduğu, aynı zamanda öğretmenlerin kendi rol değişimlerine verdikleri puanlarla öğrencilerinin öğretmenlerine verdikleri puanlar arasında da zayıf negatif ve anlamsız ilişki bulunmuştur. Yani öğretmenlerin rol uygulama ve rol değiştirme davranışlarını değerlendirmeleriyle öğrencilerin değerlendirmesi arasında zayıf ve anlamsız ilişki içerisindedir. Bu da öğretmenlerin sınıf içerisinde uyguladıkları roller ve roller arasındaki geçişlerle ilgili kendilerine yüksek puanlar verseler de öğrencilerinin daha düşük puan verdiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Öğrenci ve öğretmen puan değerlendirmesi arasında ortaya çıkan farklılık öğretmenlerin değerlendirmelerinde yanlılık olacağı şüphesini doğurmaktadır. Öğrencilerin bu değerlendirmeleri farklı rolleri, öğretimde kullanılan roller olarak algılamaları ile ilgili olabilir. Yani koruyuculuk ve babacanlık gibi öğretmenlik dışı rolleri de bu çerçevede değerlendirip, yanlış değerlendirme yapmış olabilirler. Öğretmenlerin rol değişimi açısından öğrencilerin gözünden farklı

değerlendirilmelerinin bir diğer nedeni öğrencilerin rol değişimi konusunda beklentileri ile ilgili olabilir. Bazı öğrenciler için ders boyunca iki rolü kullanmak yeterli iken, diğerleri için bu yeterli olmayabilir. Genel olarak bakıldığında ise öğretmenlerin rol farkındalığı ve rol değiştirme yeterliliği “iyi” düzeydedir. Fakat zenginleştirme gibi farklılaştırmalarda bu “iyi” düzey yeterli olmayacaktır. Zenginleştirmede çok daha aktif ve derin bir öğretim süreci söz konusu olduğundan çok farklı rol ve rol değiştirme süreçleri gerekmektedir.

Literatüre baktığımız zaman öğretmenlerin sınıf içerisinde yaptıkları roller ve rol değişimlerini değerlendirmeleriyle ilgili çalışma bulunmamaktadır. Bu yüzden öğrencilerin öğretmenlerinin sınıf içerisindeki davranışlarını değerlendirmeleriyle ilgili yapılan araştırmalara bakılmıştır. Öğretmenlerle öğrencilerin puanlamalarının birbirini desteklemediğini Wubbels vd. (1992) araştırmalarında ortaya koymuşlardır. Bu çalışmanın amacı öğrenciler tarafından algılanan öğretmen davranışlarıyla, öğretmenlerin sergiledikleri ve sergilediklerini düşündükleri davranışlar arasındaki ilişkiyi bulmak idi. Yani öğretmenlerin kişilerarası davranışlarına ilişkin algılarıyla öğrenci algılarını karşılaştırmak amaçlanmıştır. Araştırmaya Hollanda'daki iki ortaokuldan 143 öğretmen ve 1800 öğrenci katılmıştır. Bu araştırmada elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin kişilerarası davranışları ile ilgili idealleri arasında uyumsuzluk olduğu görülmektedir. Yani öğretmenler düşündükleri davranış biçimlerini gerçekleştirdiklerini düşünürken, öğrencileri cevaplarıyla öğretmenlerin uyguladıkları davranışların düşündükleri gibi olmadığını göstermiş oldular. Chandra Handa'nın (2020) yapmış olduğu başka bir araştırmada araştırmanın maksatlarından biri öğrencilerin ve öğretmenlerin uygulamış oldukları farklılaştırılmış öğretim stratejilerin hem öğretmenlerin kendileri hem de öğrencileri tarafından değerlendirilmesiydi. Avustralya'daki Kuzey Sidney devlet okullarından 802 öğrenci ve 867 öğretmen çalışmaya katılımcı olarak katılmaktadır. Çevrimiçi anketler ve yüz yüze görüşmeler dahil olmak üzere paralel karma yöntem tasarımı kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre öğretmenlerle öğrencilerin farklılaştırılmış öğretim stratejileriyle ilgili algılarında uyumsuzluklar ortaya çıktı. Burada da öğretmenlerin iyi bir şekilde farklılaştırılmış öğretim stratejilerini uyguladıklarını

düşünürlerken öğrenciler öğretmenlerinin düşünceleriyle çelişen cevaplar verdiler. Chandra Handa'ya (2020) göre bu da öğretmenlerin hem üstün zekâlıları eğitmek hem de farklılaştırılmış eğitim stratejisi hakkındaki bilgi eksikliyinden kaynaklanmaktadır. Literatür değerlendirmesi sonucunda öğretmenlerin rol davranışını değerlendiren bir araştırma olduğu görülmüştür. Bu rol öğretmenlerin uyguladıkları soru sorma rolü idi ki, bu da en önemli rollerden biri olarak değerlendirilmektedir. Jiang (2020) yürüttüğü araştırmada sınıf öğretmenlerinin soru sorma davranışlarını inceledi ve bu sürecin öğretmenlerin okuryazarlık becerilerinden ve diğer aracı faktörlerden nasıl etkilendiğini araştırdı. Okuryazarlıklarının, öğretmen sorgulama modellerinde değişkenliğe yol açtığını göstermiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre öğretmenlerin sordukları soruların büyük bir kısmı, metin bilgisine yönelik daha düşük entelektüel seviyelerdeydi ve öğretmenler sorularının cevaplarını öğrencilerden koro halinde sormuşlardır. Araştırmacıya göre koro halinde alınan cevaplar öğrencilerin herhangi bir öğrenme zorluğu varsa bile bunun teşhisini koymayı zorlaştırmaktadır. Aynı zamanda öğretmenlerin öğrencilerini aşırı cesaretlendirme üzerine dersi kurguladıkları araştırma sırasında ortaya çıkmıştır ki, bu da öğretmenlerin öğrencilerine rehberlik etmelerine mani olduğu vurgulanmıştır. Çünkü Jiang'a (2020) göre rehberlik, öğrencilerin güçlü ve zayıf yanlarının ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Öğrenci kendi özelliklerini de bu şekilde daha iyi anlayabilir. Yani öğrenciyi her zaman motive etmek değil, bazen ona kenardan bakarak mevcut sorunla nasıl başa çıktığını izlemek de oldukça önemlidir.

Öneriler

Bu çalışmadan elde edilen bulgular üstün zekâlılara ve üstün yeteneklilere eğitim veren öğretmenlerin rol performanslarıyla öğrenci değerlendirmesi arasında bir tutarsızlık olduğu konusunda veri sağlamaktadır. Bu çalışmanın bulguları hem ülkemizde hem de ülke dışında öğretmen rolleri ve öğrenci bakış açısıyla ilgili araştırma yapmak isteyen araştırmacıların çalışmalarına katkı sağlayacaktır. Bununla birlikte gelecek çalışmalarda örneklem sayısı artırılabilir, derin veri toplamak için öğretmen ve öğrencilerle görüşmeler

yapılabilir, ders sırasında gözlemler yapılarak öğretmenlerin rol uygulamaları ve rol değişimleri incelenebilir. Aynı zamanda öğretmenlerinin rol değişiminin yetersizliği ile ilişkili değişkenler de belirlenebilir.

Kaynaklar

- Akhtar, M. (2007). A comparative study of student attitude, learning and teaching practices in Pakistan and Britain, *Educational Studies*, 33(3), 267–268.
- Alacapınar, F. G., ve Sönmez, V. (2011). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Allison, P. C., ve Pissanos, B. W. (1994). *The Teacher as Observer. Action in Teacher Education*, 15(4), 47–54. <https://doi.org/10.1080/01626620.1994.10463177>
- Al-Bashir, M., Kabir, R., ve Rahman, İ. (2016). The value and effectiveness of feedback in improving students' learning and professionalizing teaching in higher education. *Journal of Education and Practice*, 7(16), 38–41.
- Atalay, Z.Ö. (2014). Üstün zekâlı ve yetenekli bireyler için farklılaştırılmış sosyal bilgiler dersinde uygulanabilecek öğretim stratejileri, *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(22), 339–358.
- Ausubel, D P. (1966). Meaningful reception learning and acquisition of concepts in analysis of concept learning. Academic Press.
- Bain, K. (2004). *What the best college teachers do*. Harvard University Press.
- Baki, A. ve Gökçek, T. (2007). Matematik öğretmeni adaylarının benimsedikleri öğretmen modeline ilişkin bazı ipuçları (Some clues regarding to teacher model adopted by preservice mathematics teacher), *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32, 22–31.
- Barile, N. (2020). A guide to giving clear instructions to students (that they will actually follow). <https://www.wgu.edu/heyteach/article/guide-giving-clear-instructions-students-that-they-will-actually-follow2001.html>
- Beltràn, Vilar, E. (1995). Roles of teachers a case study based on: Diary of a language teacher (Joachim Apple 1995). *Universitat Jaume I*.

- Beverly, J. (1993). Teacher-As-Researcher. ERIC Digest . *ERIC Clearinghouse on Teacher Education*, 1–6.
- Bıçakçı, M., ve Baloğlu, M. (2021). Üstün zekâlılarda beklenmedik düşük başarı (BDB): Özellikler, etken faktörler ve müdahale. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*. <https://doi.org/10.21565/ozelegitimdergisi.607979>
- Bıçakçı, M., Baloğlu, M., ve Bilgiç, Ş. (2020, Ekim 16–18). Özel yeteneğin kültürel bağlamda incelenmesi. [Ulusal bildiri]. Ulusal Özel Eğitim Kongresi, Bursa, Türkiye.
- Biddle , B. J. (1986). “Recent developments in role theory”. *Annual Review of Sociology* 12, 67–92.
- Biggs, J. (1999). What the Student Does: teaching for enhanced learning. *Higher Education Research & Development*, 18(1), 57–75. <https://doi.org/10.1080/0729436990180105>
- Bishop, W. E. (1976). Characteristics of teachers judged successful by intellectually gifted, high achieving high school students. W. Dennis ve M. W. Dennis (Eds.), *The intellectually gifted: An overview*. Grune & Stratton.
- Blue J. (2022). *The engine of achievement: The role of curiosity in learner engagement*. <https://www.cambridge.org/elt/blog/2022/02/22/engine-achievement-role-curiosity-learner-engagement/>
- Briggs, S. (2005). Changing roles and competencies of academics. *Active Learning in Higher Education*, 6(3), 256–268. <https://doi.org/10.1177/1469787405057753>
- Cárdanes, D., ve Garza Loudermilk S. (2007). *Restructuring student and teacher roles: dealing with struggle*. *The Journal of Scholarship of Teaching and Learning*, 7(1), 34–44.
- Chan, D. W. (2001). Characteristics and competencies of teachers of gifted learners: The Hong Kong teacher perspective. *Roeper Review*, 23(4), 197–202. <https://doi.org/10.1080/02783190109554098>

- Chandra Handa, M. (2020). Examining Students' and Teachers' Perceptions of Differentiated Practices, Student Engagement, and Teacher Qualities. *Journal of Advanced Academics*, 0(0), 1-39. <https://doi.org/10.1177/1932202x20931457>
- Choy, S. C ve Kin Cheah, P. (2009). , Teacher Perceptions of Critical Thinking Among Students and its Influence on Higher Education. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*, 20(2), 198–206.
- Cohen, L., Manion, L. ve Morrison, K. (1996). *A Guide to teaching practice* (4. Baskı). Routledge.
- Comrey, A. L ve Lee, H. B. (1992). *A First course in factor analysis* (2. Baskı). Psychology Press.
- Columbus Group (1991). Unpublished transcript of the meeting of the Columbus Group. Columbus, Ohio.
- Cornelius, S. ve Higgison, C. (2000). *The Tutor's role. Online tutoring e-book*. <http://otis.scotcit.ac.uk/onlinebook/otisT203.htm>
- Cranston, N. C. (2000). Teachers as Leaders: a critical agenda for the new millennium, Asia. *Pasific Journal of Teacher Education*, 28(2).
- Dubner, F. (1980). Thirteen ways of looking at a gifted teacher. *Journal for the Education of the Gifted*, 3, 143–146
- Çakmak, M. (2011). Changing roles of teachers: Prospective teachers' thoughts. *Education and Science*, 36(159), 14–24.
- Çelikten, M., Şanal, M., ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı*, 1(19), 207–237.
- Çubukçu, Z. ve Tosuntaş, Ş. B. (2018). Üstün yetenekli/zekâlı öğrencilerin eğitiminde teknolojinin yeri. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(13), 45–47.

- Dağlıoğlu, H. E. (2010). Üstün yetenekli çocukların eğitiminde öğretmen yeterlikleri ve özellikleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 186, 72–84.
- Darling-Hammond, L. (1997). *The Right to learn: a blueprint for creating schools that work*. Jossey-Bass.
- Davaslıgil, Ü. (2004). Üstün çocuklara sahip ailelerin eğitimi. M. R. Şirin, A. Kulaksızoğlu ve A. E. Bilgili (Ed), *1. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi makaleler kitabı*, (s. 461–466). Çocuk Vakfı Yayınları.
- Demirbolat, O. A. (2006). Education faculty students' tendencies and beliefs about the teacher's role in education: A case study in a Turkish University. *Teaching and Teacher Education*, 22(8), 334-347.
- Denscombe, M. (2010). *The good research guide*. (4. Baskı). Open University Press.
- Domingo, Z.T. (2006). Changing Educational Environment and Teachers' New Roles in the information Society: Pros and contexts in the use of ICT in Teacher Training and Professional Development. (Paper presented at the 2006 Seminar-Worshop on Educational Technology, "ICT Professional Development and Teacher Training", Seventh Programming Cycle of APEID Activities).
- Entwistle, N., McCune, V. ve Hounsell, J. (2002). Approaches to studying and perceptions of university teaching-learning environments: Concepts, measures and preliminary findings. School of Education, University of Edinburgh.
- Erden, M. (2005). *Öğretmenlik mesleğine giriş*. (2. Baskı). Epsilon Yayıncılık.
- Feldhusen, J. F., ve Kolloff, P. B. (1986). The Purdue three-stage enrichment model for gifted education at the elementary level. *Systems and models for developing programs for the gifted and talented* (pp. 126–152). Prufrock Press.
- Ferguson, P. (2011). Student perceptions of quality feedback in teacher education. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 36(1), 51–62.

- Ferlazzo, L. (2016). *Strategies for helping students motivate themselves*.
<http://www.edutopia.org/blog/strategies-helping-studentsmotivate-themselves-larry-ferlazzo>
- Friedman, Y. ve Krongold, N. (1993). *Interaction between teachers and students: The student's Perspective*. Szold Institute.
- Gagné, F. (1992). On the differentiated nature of giftedness and talent. Le Sueur E. (Eds.), *Proceedings of the guiding the gifted conference 19–22*. Conference Publishing Limited.
- Goswami, D., ve Stillman, P. R. (Eds.). (1987). *Reclaiming the classroom: Teacher research as an agency for change*. Upper Montclair.
- Gudmundsdottir, S. (2001). *Narrative research on school practice*. V. Richardson (Eds.), *Handbook of research on teaching* (4th ed., pp. 226–240). American Educational Research Association.
- Hansen, J. B., ve Feldhusen, J. F. (1994). Comparison of Trained and Untrained Teachers of Gifted Students. *Gifted Child Quarterly*, 38(3), 115–121.
<https://doi.org/10.1177/001698629403800304>
- Harden , R. M., Sowden, S., ve Dunn, W. R. (1984) Some education strategies in curriculum development: the SPICES model, ASME. *Medical Education*, 18, 284–297.
- Harden, R. M., ve Crosby, J. R. (2000). The good teacher is more than a lecturer – the twelve roles of the teacher. *Medical Teacher* 22(4), 334–347.
- Harrison, C. ve Killion, J. (2007). Ten Roles for Teacher Leader, *Educational Leadership*, 65(1), 74–77.
- Hatcher, L. ve Stepanski, E. J. (1994). *A step-by-step approach to using the SAS System for univariate and multivariate statistics*. SAS Institute Inc.

- Hativa, N. (2003). Is There a “Patent” for Acquiring Excellence in Teaching? *Al-Hagovah*, 2, 12–16.
- Henderson, B. B., Gold, S. R., ve McCord, M. T. (1982). Daydreaming and curiosity in gifted and average children and adolescents. *Developmental Psychology*, 18(4), 576–582. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.18.4.576>
- Heidegger, M. (1968). *What is called thinking?* (J. G. Gray, Çev.). Harper and Row.
- Jabberwocky, (2022). *Problem-Solving*. <https://www.teachervision.com/problem-solving/problem-solving>
- Jiang, Y. (2020). Teacher Classroom Questioning Practice and Assessment Literacy: Case Studies of Four English Language Teachers in Chinese Universities. *Frontiers in Education*, 5(23), 1–17. <https://doi.org/10.3389/educ.2020.00023>
- Johnson, D. (2017). The role of teachers in motivating students to learn. *BU Journal of Graduate Studies in Education*, 9(1), 46–49.
- Johnson, M. (2000). *New roles for educators*.
http://www.mff.org/edtech/article.taf?_function=detail&Content_uid1=290>
- Kawasaki, J. (2020). *The dos & don'ts of error correction when teaching English*.
<https://bridge.edu/tefl/blog/error-correction-teaching-english/>
- Kelner, S . (2001). A few thoughts on executive competency convergence. *Centre for Quality Management Journal*, 10(1), 67–72.
- Kennedy, C. (1996). Teacher Roles in Curriculum Reform, *ELTED*, 2(1), 77–89.
- Khalil, M. ve Accariya, Z. (2016). Identifying “good” teachers for gifted students. *Creative Education*, 7, 407–418. <https://doi.org/10.4236/ce.2016.73040>

- Landron, M. L, Montoro, M. A ve Ruiz, M. J. C. (2018). The effect of project-based learning in gifted students of a second language. *Revista de Educacion*, (380), 210–236.
<https://doi.org/10.4438/1988-592X-RE-2017-380-378>
- Lanier. (1997). *Redefining the role of the teacher: It's a multifaceted profession*.
<http://www.edutopia.org/redefining-role-teacher>
- Lamm, T. (1972). *Conflicting logic in teaching*. Sifriat Hapoalim.
- Lamm, T. (2000). *In the ideological whirlpool: Education in the twentieth century*. Magnes.
- Lieberman, A. (Eds.). (1988). *Building a professional culture in schools*. Teachers College Press.
- Maker, C.J. (1975). *Training teachers of the gifted and talented: A comparison of models*. Council for Exceptional Children.
- Marrelli, A. F. (1998). An introduction to competency analysis and modelling. *Performance Improvement*, 37(5), 8–17.
- Mevarech, Z. R., ve Blass, N. (1999). *Science, research, and policy making in educational systems*. E. Peled (Eds.), *Fifty Years to Israel Educational System* (pp. 441-453).
- Milli Eğitim Bakanlığı, [MEB] (2017). *Öğretmenlik mesleği genel yeterlikleri*. MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı, [MEB] (2019). *Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi*. MEB Yayınları.
- Milli Eğitim Bakanlığı, [MEB] (2019). *Özel yetenekli çocuğum var*. MEB Yayınları.
- Noddings, N. (1992). *The challenge to care in schools*. Teachers College Press.
- Ogawa, R., ve Bossert, S. (1995). Leadership as an organizational quality. *Educational Administration Quarterly*, 31(2), 224–243.
- Oja, S. N., ve Pine, G. J. (1989). Collaborative action research: Teachers' stages of development and school contexts. *Peabody Journal of Education*, 64(2), 96–115.

- Olszewski-Kubilius, P., Subotnik, R. F., ve Worrell, F. C. (2015). Conceptualizations of giftedness and the development of talent: Implications for counselors. *Journal of counseling & development*, 93(2), 143–152.
- Öznacar, M.D. ve Bildiren, A. (2012). *Üstün zekâlı öğrencilerin eğitimi ve eğitsel bilim etkinlikleri*. Anı Yayıncılık.
- Özyaprak, M., ve Deringöl, Y. (2013). Üstün zekâlı olan ve olmayan çocukların depresyon puanlarının karşılaştırılması. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1) 143–154.
- Patrick, H., Bangel, N. J., Jeon, K., ve Townsend, M. A. R. (2005). Reconsidering the issue of cooperative learning with gifted students. *Journal for the Education of the Gifted*, 29(1), 90–108. <https://doi.org/10.1177/016235320502900105>
- Pearce , J. L . (1981). “Bringing Some Clarity to Role Ambiguity Research”. *Academy of Management Review* 6(4), 655–64.
- Petterson, T., Postholm, M. B., Flem, A. ve Gudmundsdottir, S. (2004). The classroom as a stage and the teacher’s role. *Teaching and Teacher Education*, 20(6), 589–605.
- Raichel, N., ve Arnon, S. (2005). Three portraits of teachers in the view of the student of teaching—The ideal teacher, the teacher of teachers, and their image of themselves as teachers. *Dapim*, 40, 23–58.
- Renard, L. (2023). *Direct instruction - A practical guide to effective teaching*.
<https://www.bookwidgets.com/blog/2019/03/direct-instruction-a-practical-guide-to-effective-teaching>
- Renzulli, J. S. (1968). Identifying key features in programs for the gifted. *Exceptional Children*, 35, 217–221.
- Reis, S. ve Renzulli, J. (1997). *The Schoolwide enrichment model: A How to guide for educational excellence*. Creative Learning Press.

Rimm-Kaufman, S. ve Sandilos, L. (2015). Improving Students' Relationships with Teachers to Provide Essential Supports for Learning.

<https://www.apa.org/education-career/k12/relationships>

Rizzo, J. R., House, R. J. ve Lirtzman, S. I. (1970) "Role conflict and ambiguity in complex organizations". *Administrative Science Quarterly* 15, 150–163.

Robert, J. S. (2012). Intelligence. *Dialogues in Clinical Neuroscience*, 14(1), 19–27.

<https://doi.org/10.31887/DCNS.2012.14.1>

Rodriquez, M. E., Serra, M., Cabot, J. ve Guitart Í. (2006). Evaluation of the Teacher Roles and Figures in E-learning Environments, Proceedings of the Sixth International Conference on Advanced Learning Technologis (ICALT' 06).

Shaunessy, E. (2007). Implications for Gifted Education. *Gifted Child Quarterly*, 51(2), 119–135. <https://doi.org/10.1177/0016986207299470>

Shuell, T.J. (1986) Cognitive conceptions of learning. *Review of Education Research*, 56, 411–436.

Strauss, V. (2015). How teachers want to evaluate their students.

<https://www.washingtonpost.com/news/answer-sheet/wp/2015/04/23/how-teachers-want-to-evaluate-their-students/>

Street, L. (1986). Mathematics, teachers, and an action research course. D. Hustler., T. Cassidy, ve T. Cuff (Ed.). *Action research in classroom and schools*. Allen and Unwin.

Şahin, F. (2013). Üstün zekâlı öğrencilerin öğretmen tercihlerinin incelenmesi. *Genç Bilim İnsanı Eğitimi ve Üstün Zekâ Dergisi*, 1(2), 13–20.

Şahin, F. ve Kargın, T., (2013). Sınıf öğretmenlerine üstün yetenekli öğrencilerin belirlenmesi

- konusunda verilen bir eğitim programının etkililiği. *Ankara Üniversitesi Özel Eğitim Dergisi*, 14(2), 1–13.
- Theobald, M. A. (2006). *Increasing student motivation: Strategies for middle and high school teachers*. Corwin Press.
- Thomas, E. ve Biddle, B. (1979). The Nature and history of role theory. B. Biddle, ve E. Thomas. (Ed.). *Role Theory: Concepts and Research*. Robert E. Krieger.
- Tunnel, K. (2022). Teacher lesson planner: Top factors to consider. <https://educationadvanced.com/resources/blog/teacher-lesson-planner-top-factors-to-consider/>
- Turner, R. (2001). Role theory. J. Turner (Eds.), *Handbook of sociological theory* (1st ed., pp. 233–254). Kluwer Academic/Plenum.
- VanTassel-Baska, J., ve Johnsen, S., K., (2007). Teacher education standards for the field of gifted education. *Gifted Child Quarterly*, 51(2), 182–205. <https://doi.org/10.1177/0016986207299880>
- Wake, J. D., Dysthe, O., ve Mjelstand, S. (2007). New and Changing Teacher Roles in Higher Education in a Digital Age. *Educational Technology & Society* 10(1), 40–51.
- Watson, E. (2017). Unexpected questions: Reflecting on the teacher's experience of responding in Class. *The High School Journal*, 101(1), 49-61.
- Wendel, R., ve Heiser, S. (1989). Effective instructional characteristics of teachers of junior high school gifted students. *Roeper Review*, 11(3), 151–153. <https://doi.org/10.1080/02783198909553192>
- Westberg, K. L., ve Daoust, M. E. (2004). The results of the replication of the classroom practices survey replication in two states. National Research Center on the Gifted and Talented, University of Connecticut.

- Whitlock, M. S., ve DuCette, J. P. (1989). Outstanding and average teachers of the gifted: A comparative study. *Gifted Child Quarterly*, 33(1), 15–21. <https://doi.org/10.1177/001698628903300103>
- Wubbels, T., Brekelmans, M., ve Hooymayers, H. P. (1992). Do teacher ideals distort the self-reports of their interpersonal behavior? *Teaching and Teacher Education*, 8(1), 47–58. [https://doi.org/10.1016/0742-051x\(92\)90039-6](https://doi.org/10.1016/0742-051x(92)90039-6)
- Zepp, R. A. (2005). Teachers' perceptions on the roles on educational technology. *Educational Technology & Society*, 8(2), 102–106.
- Ziegler, A. (2005). The actiotope model of giftedness. R. J. Sternberg ve J. Davidson (Eds.), *Conseptions of giftedness* (2nd ed., pp. 411–434). Cambridge University Press.
- Zimlich, S. (2017). Technology to the rescue: Appropriate curriculum for gifted students. *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 16(9), 1–12.

EK- A: Gönüllülük Formları**Gönüllü Katılım Formu (Öğrenci)**

.../.../.....

Merhaba,

Yapacak olduğumuz çalışmaya gösterdiğin ilgi ve bize ayırdığın zaman için şimdiden çok teşekkür ederiz. Bu formla, kısaca sana ne yaptığımızı anlatmayı ve bu araştırmaya katılman durumunda neler yapacağımızı anlatmayı amaçladım.

Bu yüksek lisans tez çalışması için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonu'ndan izin alınmıştır. "Üstün Zekâlılar ve Yeteneklilere Eğitim Veren Öğretmenlerin Öğretimde Rol Değiştirme Yeterliliklerinin Araştırılması" isimli araştırma, bir zekâ testinin geliştirilmesi amacıyla Prof. Dr. Mustafa Serdar KÖKSAL ve Yük. Lis. Öğ. Sıddıga BAYLAROVA tarafından yürütülecek bir araştırmadır. Bu sebeple de, seninle yapacağımız görüşmeye katılman ve anketteki soruları cevaplaman çok önemlidir.

Araştırmaya gönüllü olarak katılım esastır. Seninle yapacağımız görüşme sadece bilimsel bir amaç için kullanılacak ve bunun dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Senin isteğin doğrultusunda görüşme formları yok edilebilecek ya da sana teslim edilebilecektir. Adının araştırmada kullanılması gerekecekse, bunun yerine takma bir isim kullanılacaktır. İstedığın zaman anketi bitirebilirsin. Bu durumda yapılan anket verileri kullanılmayacaktır.

Bu bilgileri okuyup bu araştırmaya gönüllü olarak katılmanı ve sana verdiğim güvenceye dayanarak bu formu imzalamanı rica ediyoruz. Sormak istediğin herhangi bir durumla ilgili bizimle her zaman iletişime geçebilirsin. Araştırma sonucu hakkında bilgi almak için iletişim bilgilerimizden bize ulaşabilirsin. Formu okuyarak imzaladığın için çok teşekkür ederiz.

İmza:

Sorumlu araştırmacı:
Prof. Dr. Mustafa Serdar KÖKSAL
Adres: Hacettepe Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü
İmza:

Araştırmacı:
Yük. Lis. Öğ. Sıddıga BAYLAROVA
İmza

Gönüllü Katılım Formu (Öğretmen)

...../...../.....

Sayın Öğretmen,

Çalışmaya göstermiş olduğunuz ilgi ve bize ayıracağınız zaman için şimdiden çok teşekkür ederiz. Bu formla, size yaptığımız araştırmanın amacını anlatmayı ve bu araştırmaya katılmanız durumunda neler yapacağımızı anlatmayı amaçladım.

Bu yüksek lisans tez çalışması için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan izin alınmıştır. Araştırma, “Üstün Zekâlılar ve Yeteneklilere Eğitim Veren Öğretmenlerin Öğretimde Rol Değişirme Yeterliliklerinin Araştırılması” amacıyla Prof. Dr. Mustafa Serdar KÖKSAL ve Yük. Lis. Öğ. Sıddıga BAYLAROVA tarafından yürütülecek bir araştırmadır. Bu sebeple de, sizinle yapacağımız görüşmeye katılmanız ve anketteki soruları cevaplamanız çok önemlidir.

Araştırmaya gönüllü olarak katılım esastır. Anket sürecinde alınan tüm veriler, sadece bilimsel bir amaç için kullanılacak ve bunun dışında hiçbir amaçla kullanılmayacak, kimseyle paylaşılmayacaktır. Sizin isteğiniz doğrultusunda cevaplar silinebilecek ya da isteğiniz doğrultusunda size teslim edilebilecektir. Sizin isminizin araştırmada kullanılması gerekecekse, bunun yerine takma bir isim kullanılacaktır. Siz istediğiniz zaman anketi bitirebilir ve çalışmadan ayrılabilirsiniz. Bu durumda yapılan anket verileri kullanılmayacaktır.

Bu bilgileri okuyup bu araştırmaya gönüllü olarak katılmanızı ve araştırma dâhilinde bizim size verdiğimiz güvenceye dayanarak bu formu imzalamanızı rica ediyorum. Bu çalışmaya katılmanız ile ilgili onay vermeden önce veya onay verdikten sonra sormak istediğiniz herhangi bir durumla ilgili bizimle iletişime geçebilirsiniz. İstedığınız takdirde araştırma sonucu hakkında bilgi almak için de irtibat numaralarımızdan bize ulaşabilirsiniz. Formu okuyarak imzaladığınız için çok teşekkür ederiz.

İmza:

Sorumlu araştırmacı:
Prof. Dr. Mustafa Serdar KÖKSAL
Adres: Hacettepe Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü
İmza:

Araştırmacı:
Yük. Lis. Öğ. Sıddıga BAYLAROVA
İmza:

Gönüllü Katılım Formu (Veli İzni)

...../...../.....

Sayın Veli,

Çalışmaya göstermiş olduğunuz ilgi ve bize ayıracağınız zaman için şimdiden çok teşekkür ederiz. Bu form, size yaptığımız araştırmanın amacını anlatmayı ve çocuğunuzun bir katılımcı olarak haklarını tanımlamayı amaçlamaktadır.

Bu yüksek lisans tez çalışması için Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan izin alınmıştır. Araştırma, “Üstün Zekâlılar ve Yeteneklilere Eğitim Veren Öğretmenlerin Öğretimde Rol Değişirme Yeterliliklerinin Araştırılması” amacıyla Prof. Dr. Mustafa Serdar KÖKSAL ve Yük. Lis. Öğ. Sıddıga BAYLAROVA tarafından yürütülecek bir araştırmadır. Bu sebeple de, velisi olduğunuz öğrencinizle yapacağımız görüşmeye velisi olduğunuz öğrencinizin katılması ve bu görüşmedeki soruları cevaplaması çok önemlidir.

Velisi olduğunuz öğrenci ile gerçekleştirilecek anket sürecinde alınan tüm veriler, sadece bilimsel bir amaç için kullanılacak ve bunun dışında hiçbir amaçla kullanılmayacak, kimseyle paylaşılmayacaktır. Çocuğunuz veya sizin isteğiniz doğrultusunda cevaplar silinebilecek ya da isteğiniz doğrultusunda size teslim edilebilecektir. Çocuğunuzun isminin araştırmada kullanılması gerekecekse, bunun yerine takma bir isim kullanılacaktır. Çocuğunuz istediği zaman anketi bitirebilir ve çalışmadan ayrılabilir.

Bu bilgileri okuyup bu araştırmaya velisi olduğunuz öğrencinin gönüllü olarak katılmasını ve araştırma dâhilinde bizim size verdiğimiz güvenceye dayanarak bu formu imzalamanızı rica ediyorum. Çocuğunuzun çalışmaya katılması ile ilgili onay vermeden önce veya onay verdikten sonra sormak istediğiniz herhangi bir durumla ilgili bizimle iletişime geçebilirsiniz. İsteddiğiniz takdirde araştırma sonucu hakkında bilgi almak için de irtibat numaralarımızdan bize ulaşabilirsiniz. Formu okuyarak imzaladığınız için çok teşekkür ederiz.

İmza:

Sorumlu araştırmacı:
Prof. Dr. Mustafa Serdar KÖKSAL
Adres: Hacettepe Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü
İmza:

Araştırmacı:
Yük. Lis. Öğ. Sıddıga BAYLAROVA
İmza:

EK- B: Ölçekler

Üstün zekâlılar ve üstün yeteneklilere eğitim veren öğretmenlerin öğretimde rollerin belirlenmesi ölçeği

Aşağıdaki soruları lütfen cevaplayınız.

Cinsiyet:

Yaş:

Öğrencilere verilen ders:

Eğitimde mesleki tecrübe yılı:

BİLSEM'de tecrübe yılı:

“Bu ölçek sizin sınıfta girdiğiniz rollerin belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Verilen tümcelerin hiçbiri doğru ya da yanlış değildir. Lütfen her tümceyi dikkatle okuyarak sizin için en uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Yanıtlarınız kesinlikle gizli tutulacaktır. Yardımlarınız için teşekkür ederiz.”	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Sınıfta soru soran rolünü rahatlıkla yürütebiliyorum	0	1	2	3	4
2. Derste bilgi veren rolünü rahatlıkla yürütebiliyorum	0	1	2	3	4
3. Derste eleştiren rolünü rahatlıkla yürütebiliyorum	0	1	2	3	4
4. Derste değerlendiren rolünü rahatlıkla yürütebiliyorum	0	1	2	3	4
5. Derste araştırmacı rolünü rahatlıkla yürütebiliyorum	0	1	2	3	4
6. Derste bilgi verirken gerektiğinde ipucu veren rolüne geçebiliyorum	0	1	2	3	4
7. Derste ipucu sağlayan rolünü rahatlıkla yürütebiliyorum	0	1	2	3	4
8. Derste dönüt veren rolünü rahatlıkla yürütebiliyorum	0	1	2	3	4

9. Derste planlayıcı rolünü rahatlıkla yürütebiliyorum	0	1	2	3	4
10. Derste düzelter rolünü rahatlıkla yürütebiliyorum	0	1	2	3	4
11. Derste problem çözücü rolünü rahatlıkla yürütebiliyorum	0	1	2	3	4
12. Derste takım üyesi rolünü rahatlıkla yürütebiliyorum	0	1	2	3	4
13. Derste motive eden rolünü rahatlıkla yürütebiliyorum	0	1	2	3	4
14. Derste fırsatlar sağlayan rolünü rahatlıkla yürütebiliyorum	0	1	2	3	4
15. Derste gözlemci rolünü rahatlıkla yürütebiliyorum	0	1	2	3	4

Üstün zekâlılar ve üstün yeteneklilere eğitim veren öğretmenlerin öğretimde rol değiştirme becerileri ölçeği

Aşağıdaki soruları lütfen cevaplayınız.

Cinsiyet:

Yaş:

Öğrencilere verilen ders:

Eğitimde mesleki tecrübe yılı:

BİLSEM’de tecrübe yılı:

“Bu ölçek sizin sınıfta rol değiştirme becerilerinizi değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Verilen tümcelerın hiçbirı doğru ya da yanlış değildir. Lütfen her tümceyi dikkatle okuyarak sizin için en uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Yanıtlarınız kesinlikle gizli tutulacaktır. Yardımlarınız için teşekkür ederiz.”	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Sınıf içinde gerektiğinde farklı rollere rahatlıkla geçebiliyorum	0	1	2	3	4
2. Derste bilgi verirken gerektiğinde eleştiren rolüne geçebiliyorum	0	1	2	3	4
3. Derste bilgi verirken gerektiğinde değerlendiren rolüne geçebiliyorum	0	1	2	3	4
4. Derste bilgi verirken gerektiğinde soru soran rolüne geçebiliyorum	0	1	2	3	4
5. Derste bilgi verirken gerektiğinde araştırmacı rolüne geçebiliyorum	0	1	2	3	4
6. Derste bilgi verirken gerektiğinde ipucu veren rolüne geçebiliyorum	0	1	2	3	4
7. Derste bilgi verirken gerektiğinde dönüt veren rolüne geçebiliyorum	0	1	2	3	4
8. Derste bilgi verirken gerektiğinde planlayıcı rolüne geçebiliyorum	0	1	2	3	4
9. Derste bilgi verirken gerektiğinde problem çözücü rolüne geçebiliyorum	0	1	2	3	4

10. Derste bilgi verirken gerektiğinde takım üyesi rolüne geçebiliyorum	0	1	2	3	4
11. Derste bilgi verirken gerektiğinde motive eden rolüne geçebiliyorum	0	1	2	3	4
12. Derste bilgi verirken gerektiğinde fırsatlar sağlayan rolüne geçebiliyorum	0	1	2	3	4
13. Derste bilgi verirken gerektiğinde gözlemci rolüne geçebiliyorum	0	1	2	3	4

Üstün zekâlılar ve üstün yeteneklilere eğitim veren öğretmenlerin öğretimde rol değiştirme becerilerinin öğrenciler tarafından değerlendirilmesi ölçeği

Aşağıdaki soruları lütfen cevaplayınız.

Cinsiyet:

Yaş:

Değerlendirilen ders:

“Bu ölçek öğretmenlerinizin sınıfta rol değiştirme becerilerinin sizin tarafınızdan değerlendirilmesini ortaya çıkarmak amacıyla hazırlanmıştır. Verilen tümcelerin hiçbiri doğru ya da yanlış değildir. Lütfen her tümceyi dikkatle okuyarak sizin için en uygun olan seçeneği işaretleyiniz. Yanıtlarınız kesinlikle gizli tutulacaktır. Yardımlarınız için teşekkür ederiz”	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim yok	Katılıyorum	Tamamen katılıyorum
1. Öğretmenlerimiz genellikle farklı roller arasında rahatlıkla geçiş yapabilmektedirler	0	1	2	3	4
2. Öğretmenlerimiz genellikle sadece bilgi veren rolünde bulunmaktadırlar	0	1	2	3	4
3. Öğretmenlerimiz uygun konu ve uygun zamanda rahatlıkla rollerini değiştirebiliyorlar	0	1	2	3	4
4. Öğretmenlerimiz genellikle sadece soru soran rolünde bulunmaktadırlar	0	1	2	3	4
5. Öğretmenlerimiz farklı roller arasında geçişler yapamamaktadırlar	0	1	2	3	4

EK-C: Etik Komisyonu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Sayı : E-35853172-300-00002755717
Konu : Siddıga BAYLAROVA Hk. (Etik Komisyon İzni)

21.03.2023

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 21.02.2023 tarihli ve E-51944218-300-00002701282 sayılı yazınız.

Enstitünüz Özel Eğitim Anabilim Dalı Özel Yetenekliler Eğitimi yüksek lisans programı öğrencisi **Siddıga BAYLAROVA**'nın, **Prof. Dr. Mustafa Serdar KÖKSAL** sorumluluğunda yürüttüğü "**Üstün Zekalılara Eğitim Veren Öğretmenlerin Öğretimde Rol Değiştirme Yeterliliklerinin Araştırılması**" başlıklı tez çalışması, Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **07 Mart 2023** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Sibel AKSU YILDIRIM
Rektör Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 62776657-9A58-44C4-8A5E-689332C5356B

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/hu-ebys>

Adres: Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara

Bilgi için: Duygu Didem İLERİ

E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet Adresi: www.hacettepe.edu.tr Elektronik

Bilgisayar İşletmeni

Ağ: www.hacettepe.edu.tr

Telefon: .

Telefon: 0 (312) 305 3001-3002 Faks:0 (312) 311 9992

Kep: hacettepeuniversitesi@hs01.kep.tr

EK-Ç: Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü Uygulama İzni

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-14588481-605.99-74451347
Konu : Araştırma İzni

14.04.2023

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

- İlgi: a) 02.04.2023 tarihli ve 2776845 sayılı yazınız.
b) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 2020/2 nolu Genelgesi.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Sıddıga BAYLAROVA'nın "**Üstün Zekalılara Eğitim Veren Öğretmenlerin Öğretimde Rol Değiştirme Yeterliliklerinin Araştırılması**" konulu tezi kapsamında okul ve kurumlarda uygulanacak olan veri toplama araçları ilgi (b) Genelge çerçevesinde incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda, söz konusu araştırmanın Müdürlüğümüzde muhafaza edilen ölçme araçlarının; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına uygun olarak, ilgili yasal düzenlemelerde belirtilen ilke, esas ve amaçlara aykırılık teşkil etmeyecek, eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde okul ve kurum yöneticilerinin sorumluluğunda gönüllülük esasına göre uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Harun FATSA
Vali a.
Millî Eğitim Müdürü

Ek:
Uygulama araçları (4 sayfa)
Dağıtım:
Gereği:
Hacettepe Üniversitesi
Bilgi:
25 İlçe MEM

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Emniyet Mah. Alparslan Türkeş Cad. 4/A Yenimahalle

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (312) 306 89 30

E-Posta: istatistik06@meb.gov.tr

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bilgi için: Emine Konuk

Unvan : Şef

İnternet Adresi: ankara.meb.gov.tr

Faks: _____

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 94c0-93b1-3410-835d-5d61 kodu ile teyit edilebilir.

EK-D: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- * tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- * görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- * başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- * atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- * kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- * bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

21/08/2023

(İmza)

Sıddıga BAYLAROVA

EK-E: Yüksek Lisans/Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu

21/08./2023

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Özel Eğitim Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı : Üstün Zekâlılar ve Yeteneklilere Eğitim Veren Öğretmenlerin Öğretimde Rol Değiştirmeye İlişkin Yeterliliklerinin Araştırılması
Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
07/08 /2023	88	141200	21/08 /2023	%12	2142646055

Uygulanan filtreler:

- Kaynaklar hariç
- Alıntılar dâhil
- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarını inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyadı: Sıddıga BAYLAROVA

Öğrenci No.: N21133820

Ana Bilim Dalı: Özel Eğitim

Programı: Özel Yetenekliler Eğitimi

Statüsü: Y.Lisans Doktora Bütünleşik Dr.

İmza

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

(Prof. Dr., Mustafa Serdar KÖKSAL, İmza)

EK-F: Thesis/Dissertation Originality Report

21/08./2023

HACETTEPE UNIVERSITY
Graduate School of Educational Sciences
To The Department of Special Education

Thesis Title: Investigation Of Role-Switching Competencies Teachers Gifted Talented Students In Teaching
The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
07/08 /2023	88	141200	21/08 /2023	%12	2142646055

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: Siddiga BAYLAROVA

Student No.: N21133820

Department: Special Education

Program: Gifted Education

Status: Masters Ph.D. Integrated Ph.D.

Signature

ADVISOR APPROVAL

APPROVED
(Professor Doctor, Mustafa Serdar Köksal , Signature)

EK-G: Yayınlanma ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir.⁽¹⁾
- Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 24 ay ertelenmiştir.⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.⁽³⁾

21/08/2023

(imza)

Sıddıga

BAYLAROVA

"*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*"

(1) *Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü Üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.*

(2) *Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç; imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.*

(3) *Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir*. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü Üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.*

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

**Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.*